

บทที่ 2

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ.1968 และสภาพปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นของประชาคมโลกในปัจจุบัน

ปัจจุบันปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประชาคมโลกเป็นอย่างมาก และยังเป็นเรื่องที่มีมักจะถูกหยิบยกขึ้นพิจารณาในเวทีการประชุมระหว่างประเทศอยู่เสมอ แม้ปัจจุบันจะมีสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์อยู่ก็ตาม แต่ปัญหาการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ก็มิได้ลดลงไปสืบเนื่องจากการที่ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรทั้งจากรัฐที่เป็นภาคีและมิได้เป็นภาคีของสนธิสัญญา เหตุดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในการแก้ไขปัญหาได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น

ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ สิ่งสำคัญประการแรกที่จะทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพของสนธิสัญญาฯ ได้ก็คือการเข้าใจในหลักเกณฑ์ของพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาเสียก่อน ดังนั้นในตอนต้นของบทที่ 2 นี้ จึงเป็นการศึกษาถึงตัวสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ก่อน แล้วจึงเป็นการนำสภาพปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นในกรณีทั่วไปมาพิจารณา เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสนธิสัญญาฯ ต่อไป

2.1 สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ.1968

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นความพยายามของประชาคมโลกในการสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ การศึกษาถึงความเป็นมาและความสำคัญ ตลอดจนมาตรการสำคัญภายใต้สนธิสัญญาจะทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของประชาคมโลกที่มีต่อการแก้ไขปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ ตลอดจนทราบถึงพันธกรณีของรัฐที่เป็นภาคีจะต้องถือปฏิบัติภายใต้การควบคุมดูแลขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ความเป็นมาของสนธิสัญญา

อาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นอาวุธที่มีลักษณะเฉพาะ ประกอบกับอำนาจที่ร้ายแรงส่งผลให้การควบคุมและสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธดังกล่าวจำเป็นต้องมีการออกมาตรการพิเศษเป็นการเฉพาะดังเช่นสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ.1968 ทั้งนี้ความเป็นมา

ของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์จากการศึกษาจะพบว่า มีวิวัฒนาการมาจากแนวความคิดที่ต้องการควบคุมและลดอาวุธอันเป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติในสภาวะสงคราม ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักกฎหมายที่มีการพัฒนาต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนในที่สุดได้แยกออกมาเป็นการควบคุมและลดอาวุธที่มีลักษณะเฉพาะ

อย่างไรก็ตามในการพิจารณาเพื่อจัดทำสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ก็ประสบกับอุปสรรคมากมายในระหว่างการจัดทำ โดยเฉพาะความไม่ลงรอยกันระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศรัสเซีย ส่งผลให้การประชุมเพื่อพิจารณาร่างสนธิสัญญาดังกล่าวใช้ระยะเวลาอันยาวนานมาก กว่าที่จะสามารถบรรลุมาตรการร่วมกันได้

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทราบถึงความเป็นมาของสนธิสัญญาดังกล่าวโดยละเอียด จึงได้แบ่งการพิจารณาออกเป็นหัวข้อต่างๆ ตามลำดับดังนี้

2.1.1.1 วิวัฒนาการของสนธิสัญญา

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นมาตรการที่ใช้ควบคุมและลดอาวุธประเภทหนึ่ง โดยมีแนวความคิดมาจากหลักกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติในสภาวะสงคราม (Jus in Bello) หรือที่เรียกกันว่า กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งขจัดความทุกข์ร้อนอันเกิดจากสงคราม โดยเฉพาะการคุ้มครองเหยื่อจากภัยของสงคราม การจำกัดวิธีการและวิถีทางในการสู้รบ

กฎหมายมนุษยธรรมในอดีตนั้นเป็นหลักเกณฑ์ในการทำสงครามที่มักอยู่ในรูปของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1863 ได้มีความพยายามในการรวบรวมหลักเกณฑ์ในการทำสงครามขึ้น อาทิเช่น ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนเชลยศึก ประมวลกฎหมายประพฤติ ข้อตกลง และข้อบทอื่นๆ ที่เป็นระเบียบเกี่ยวกับการทำสงครามขึ้นมาเป็น “ประมวลกฎหมายลีเบอร์” (The Lieber Code) ทั้งนี้ประมวลกฎหมายดังกล่าวถือเป็นความพยายามในการประมวลกฎหมายจารีตประเพณีของการทำสงครามที่มีอยู่เข้าไว้ด้วยกัน

ต่อมา หลังการก่อตั้งคณะกรรมการกาชาดสากล (The International Committee of Red Cross: ICRC) ในปี ค.ศ. 1863 ก็ได้มีการจัดทำอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1864

ขึ้น โดยสนธิสัญญาดังกล่าวนี้ถือเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่ได้ทำการรวบรวมกฎเกณฑ์ต่างๆ ทั้งในส่วนของกฎหมายและส่วนของจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับสงครามในสมัยก่อนที่อยู่อย่างกระจัดกระจายเข้าไว้ด้วยกัน จากจุดดังกล่าวนี้เองถือเป็นก้าวสำคัญของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ¹

แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมและลดอาวุธนั้นเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาอาวุธที่มีความทันสมัยและมีอำนาจร้ายแรงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ส่งผลให้ประชาคมโลกตระหนักถึงภัยคุกคามในเรื่องดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสันติภาพในปี ค.ศ.1868 นั้น จึงถือเป็นความมุ่งมั่นของประชาคมโลกที่จะร่วมกันควบคุมและลดอาวุธ โดยการนำหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศมาใช้บังคับในกรณีทั่วไปบนพื้นฐานของ “การห้ามใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานหรือเกิดการกระทำที่ก่อให้เกิดการตายขึ้นโดยที่หลีกเลี่ยงไม่ได้” หลักการดังกล่าวนี้ได้ปรากฏในปฏิญญาเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ค.ศ.1868 (St. Petersburg Declaration 1868)²

ต่อมาในการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสันติภาพที่กรุงเฮกครั้งที่ 1 (The First Hague International Peace Conference 1899) ได้มีความพยายามที่จะวางหลักเกณฑ์ทั่วไปอันเกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธ แต่รัฐทั้งหลายที่เข้าร่วมประชุมต่างปฏิเสธที่จะผูกพัน

¹ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในภาวะสงครามซึ่งถือเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศกับมาตรการในการควบคุมและลดอาวุธ สามารถพิจารณาได้ดังนี้

- กฎหมายเจนีวา เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองพลเรือนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสู้รบ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการคุ้มครองเหยื่อจากสงครามโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1864 เป็นต้น
- กฎหมายเฮก เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เป็นคู่พิพาทในสงครามรวมถึงการจำกัดขอบเขตของวิถีทางในการสู้รบด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎของสงคราม
- กฎหมายขององค์การสหประชาชาติ เป็นกรณีของกฎหมายที่ออกมาในรูปของการจำกัดอาวุธที่มีลักษณะเฉพาะ โดยเป็นเรื่องที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมและลดอาวุธภายใต้กรอบขององค์การสหประชาชาติ

² Declaration of St. Petersburg; November 29 1868.

“That this object would be exceeded by the employment of arms which uselessly aggravate the sufferings of disabled men, or render their death inevitable”

ตนต่อหลักดังกล่าว อย่างไรก็ตามรัฐที่เข้าร่วมประชุมต่างเห็นด้วยที่จะให้มีการจำกัดอาวุธเป็นรายชนิดไป ทั้งนี้ปรากฏตามปฏิญญากรุงเฮก ฉบับที่ 2 ค.ศ.1899 (The Second Hague Declaration, 1899) ที่เป็นการห้ามใช้อาวุธประเภทแพร่กระจายก๊าซพิษหรือก๊าซที่ทำให้หายใจไม่ออก (Asphyxiating Gases) และปฏิญญากรุงเฮกฉบับที่ 4 ค.ศ.1899 (The Fourth Hague Declaration, 1899) เกี่ยวกับการห้ามใช้ลูกกระสุนที่มีลักษณะกระจายตัว (Expanding Bullets) เป็นต้น นอกจากนี้ด้วยรูปแบบของการสู้รบที่เปลี่ยนไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ส่งผลให้มีการออกพิธีสารเจนีวา ค.ศ. 1925 ว่าด้วยการห้ามใช้อาวุธแก๊สพิษหรือแก๊สอื่น ๆ ตลอดจนของเหลววัตถุหรือแก๊สที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (the Geneva Gas Protocol of 1925) ตามมา

อย่างไรก็ตามการพัฒนาหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศครั้งสำคัญที่สุดได้เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ราวๆ ปี ค.ศ.1945 จากการที่อาวุธแต่ละประเภทได้ถูกพัฒนาศักยภาพไปมากกว่าเดิมมาก ส่งผลให้ประชาคมโลกตระหนักถึงสัดส่วนของทหารกับประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเมื่อเกิดข้อพิพาททางอาวุธขึ้น ทำให้เกิดหลักเกณฑ์การห้ามใช้อาวุธที่ไม่สามารถแบ่งแยกเป้าหมายระหว่างพลรบและพลเรือน และหลักเกณฑ์การห้ามใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บเกินกว่าเหตุหรือทรมานแสนสาหัสโดยไม่จำเป็น (Superfluous Injury or Unnecessary Suffering) โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ได้ปรากฏในอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 และพิธีสาร ค.ศ.1977 (The Geneva Conventions 1949 and Additional Protocol 1977) ทั้งนี้หลักเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดได้ปรากฏอยู่ในข้อ 35 ของพิธีสารฉบับที่ 1 ซึ่งเป็นกรณีของการห้ามใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บเกินกว่าเหตุหรือทรมานแสนสาหัสโดยไม่จำเป็น และหลักดังกล่าวนี้เองได้นำไปสู่การออกสนธิสัญญาฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาวุธที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในเวลาต่อมา เนื่องจากหลักของการห้ามใช้อาวุธภายใต้อนุสัญญาเจนีวานั้นได้ระบุไว้เป็นการทั่วไป ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการตีความ ส่งผลให้ไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้บังคับกับอาวุธบางประเภทได้ และด้วยเหตุนี้เองทำให้ประชาคมโลกต่างร่วมกันพิจารณาหามาตรการมาควบคุมอาวุธที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในเวลาต่อมา โดยอาวุธนิวเคลียร์ก็ถือเป็นอาวุธที่จำเป็นที่จะต้องมีการออกสนธิสัญญามาเพื่อควบคุมเป็นการเฉพาะด้วย ซึ่งได้แก่สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ. 1968 นอกจากนี้ยังมีอาวุธชนิดอื่นๆ ที่ต้องอาศัยสนธิสัญญามาควบคุมเป็นการเฉพาะด้วย อาทิเช่น

- อาวุธเคมี ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993 (Chemical Weapons Convention: CWC)³
- อาวุธชีวภาพ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม อาวุธชีวะ และอาวุธสารพิษและว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านั้น ค.ศ. 1972 (Biological Weapons Convention: BWC)⁴
- อนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการห้ามใช้อาวุธตามแบบ (1980 Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which may be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effect) ซึ่งมีพิธีสารรวมทั้งสิ้น 5 ฉบับ
- อนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับทุ่นระเบิดสังหารบุคคล (Ottawa Convention 1997)⁵

2.1.1.2 การจัดทำสนธิสัญญา

หากจะกล่าวถึงจุดกำเนิดของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ. 1968 นั้น ก็จำเป็นที่จะต้องย้อนกลับไปพิจารณาตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1958 โดยในปีดังกล่าวนี้

---

³ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ อาร์ริตน์ โกสิทธิ์, ผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคี อนุสัญญาว่าด้วยการ ห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

⁴ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ พงษธร เศรษฐถาวร, ปัญหาและแนวทางในการควบคุมและทำลายอาวุธชีวภาพ ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีประเทศอียิปต์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

⁵ อ่านเพิ่มเติมได้ที่ ณัฏฐินี เกิดสุคนธ์, ผลกระทบของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเกี่ยวกับการ ห้ามใช้ และกำกวดการใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ผู้แทนจากประเทศไอร์แลนด์ได้มีการยกเอาปัญหาที่เกี่ยวกับการห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เข้าสู่ที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ แม้เรื่องดังกล่าวที่ประเทศไอร์แลนด์ได้เสนอจะตกไป แต่ก็นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอันนำไปสู่การแสวงหามาตรการที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในเวลาถัดมา เพราะเป็นการจุดประกายให้มีการหยิบยกประเด็นปัญหาดังกล่าวขึ้นสู่ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในครั้งถัดมา โดยที่ประชุมได้มีการออกมติระบุให้คณะกรรมการการลดอาวุธ 10 ชาติ (The Ten - Nations Disarmament Committee: ENDC) ไปพิจารณาหามาตรการเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเพิ่มของจำนวนรัฐที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ โดยอาจจัดให้มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบและควบคุมพลังงานนิวเคลียร์ที่ใช้กันอยู่ในรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นมา ทั้งนี้ปรากฏตามมติที่ 1380 (XIV) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1959⁶

หลังจากนั้น ในปี ค.ศ. 1961 จากการผลักดันของประเทศสวีเดนและประเทศไอร์แลนด์ ก่อให้เกิดมติสำคัญของสมัชชาใหญ่ขึ้น 2 เรื่อง คือ

- มติที่ 1664 (XVI)⁷ ซึ่งประเทศสวีเดนร้องขอต่อเลขาธิการแห่งองค์การสหประชาชาติให้มีการสอบถามถึงความสมัครใจต่อประเทศที่มีได้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ในกรณีของการห้ามครอบครองอาวุธนิวเคลียร์
- มติที่ 1665 (XVI)⁸ หรือที่เรียกกันว่า "Irish Resolution" มติดังกล่าวเป็นเรื่องที่ประเทศไอร์แลนด์เสนอเข้ามาให้มีการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดให้รัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ต้องควบคุมการแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ และห้ามถ่ายทอดข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตให้แก่รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์

⁶ United Nations, The United Nations and Nuclear Non – Proliferation (New York: United Nations, 1995), p. 45.

⁷ Ibid., p. 46.

⁸ Ibid., p. 47.

จากมติสำคัญทั้ง 2 เรื่องที่กล่าวไปข้างต้นเริ่มทำให้เห็นหลักเกณฑ์กว้างๆ ในความพยายามที่จะวางหลักเกณฑ์ที่จะมาควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ โดยเฉพาะมติที่ 1665 (XVI) ถือเป็นมตินำมาสู่การศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำความตกลงในการควบคุมการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ของคณะกรรมการการลดอาวุธทั้ง 18 ชาติ (The Eighteen - Nations Disarmament Committee) ในปี ค.ศ.1962

ต่อมาในปี ค.ศ.1965 สหรัฐอเมริกาได้มีการเสนอร่างสนธิสัญญาว่าด้วยการป้องกันการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ต่อคณะกรรมการการลดอาวุธทั้ง 18 ชาติ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ในขณะที่สหภาพโซเวียตเองก็ได้มีการเสนอร่างสนธิสัญญาในเรื่องเดียวกันต่อสมัชชาใหญ่ในวันที่ 24 กันยายน ปีเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการดำเนินการเพื่อจัดทำความตกลงในการควบคุมการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ก็ต้องมาพบกับอุปสรรคจากกรณีความขัดแย้งของชาติมหาอำนาจในขณะนั้นอันได้แก่สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตที่ต่างฝ่ายไม่สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกันได้ ประกอบกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเสียหายเปรียบของรัฐไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ที่อาจได้รับจากสนธิสัญญาดังกล่าว ดังนั้น ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ.1965 สมัชชาใหญ่จึงได้มีมติที่ 2028 (XX) ออกมาระบุให้ในการเจรจาจัดทำร่างของคณะกรรมการการลดอาวุธทั้ง 18 ชาติ ต้องกระทำไปบนพื้นฐาน 5 ประการดังนี้⁹

- (1) สนธิสัญญาควรจะปราศจากช่องว่างใดๆ อันเป็นการอนุญาตให้ประเทศที่มีศักยภาพทางนิวเคลียร์และไม่มีศักยภาพทางนิวเคลียร์กระทำการใดๆ ที่เป็นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในทุกรูปแบบไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม
- (2) สนธิสัญญาควรมีการแสดงออกให้เห็นถึงความสมดุลของพันธกรณีและความรับผิดชอบอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างประเทศที่มี

⁹ Nagendra Singh and Edward McWhinney, Nuclear Weapons and Contemporary International Law, 2nd ed. (Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1989), p. 240 cited in de Gara, 1970, p. 21.

ศักยภาพทางนิวเคลียร์และประเทศที่ไม่มีศักยภาพทางนิวเคลียร์ไว้
อย่างเท่าเทียมกัน

- (3) สนธิสัญญาฉบับนี้ควรที่จะเป็นก้าวสำคัญอันนำไปสู่ความพยายาม
ในการควบคุมและลดอาวุธโดยทั่วไป ตลอดจนการลดอาวุธอย่าง
ถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการควบคุมและลดอาวุธ
นิวเคลียร์
- (4) สนธิสัญญาฉบับนี้ควรที่จะต้องมีบทบัญญัติอันเป็นที่ยอมรับและ
สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สนธิสัญญา
สามารถควบคุมการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ
- (5) สนธิสัญญาฉบับนี้จะต้องมีบทบัญญัติส่วนหนึ่งส่วนใดของ
สนธิสัญญาไปขัดต่อสิทธิของกลุ่มประเทศใดๆ ในการที่ประเทศ
เหล่านั้นจะได้จัดทำสนธิสัญญาระดับภูมิภาคขึ้นเพื่อละทิ้งการใช้
อาวุธนิวเคลียร์ในบูรณภาพแห่งดินแดนของตน

ด้วยหลักพื้นฐาน 5 ประการที่กล่าวไปข้างต้น ส่งผลให้การเจรจาเพื่อจัดทำ
สนธิสัญญามีความก้าวหน้าไปมากในช่วงปี ค.ศ.1966 - 1967 แต่กระนั้นก็ตามการเจรจาก็พบกับ
อุปสรรคในกรณีขององค์กรที่มีอำนาจเข้ามาควบคุมตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณี
ภายใต้สนธิสัญญา ซึ่งเดิมระบุให้ประชาคมพลังงานปรมาณูแห่งยุโรป (European Atomic
Energy Community: EURATOM) มีอำนาจในการตรวจตรา ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองส่งผลให้
ประเทศที่มีได้เป็นภาคีขององค์กรดังกล่าว โดยเฉพาะรัสเซียไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามปัญหา
ดังกล่าวก็สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยการตกลงให้การตรวจตราสนธิสัญญานั้นตกอยู่ภายใต้การ
กำกับดูแลของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy
Agency: IAEA)

ภายหลังการเจรจาครั้งใหญ่ที่ กลาสโกโบโร ในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ สหรัฐอเมริกา
ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ.1967 ทั้งสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาต่างได้แยกกันเสนอร่าง

สนธิสัญญาในคราวประชุมที่นครเจนีวา สวิสเซอร์แลนด์ ยังผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จากประเทศต่างๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากประเทศเยอรมันตะวันตกและสวีเดน อย่างไรก็ตาม ในเดือนสิงหาคม ปีเดียวกันทั้งสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาต่างก็บรรลุความตกลงร่วมกันในร่างสนธิสัญญา และได้มีการนำเสนอร่างดังกล่าวต่อคณะกรรมการการลดอาวุธทั้ง 18 ชาติ ในวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1968 ซึ่งต่อมาได้มีการส่งตัวร่างนั้นต่อไปยังสมัชชาใหญ่ แห่งองค์การสหประชาชาติ เพื่อพิจารณาและทบทวนอีกครั้งก่อนที่ทางสมัชชาจะมีมติรับร่างดังกล่าว ทั้งนี้ปรากฏตามมติที่ 2373 (XXII)¹⁰ โดยร่างดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจากประเทศต่างๆ ในวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 1968 ด้วยคะแนนเสียงที่เห็นชอบรวมทั้งสิ้น 95 ประเทศ ไม่เห็นด้วย 4 ประเทศ และงดออกเสียง 21 ประเทศ (ประเทศฝรั่งเศสงดออกเสียง) สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์นี้ได้เปิดให้มีการลงนามในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1968 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1970

สนธิสัญญานับนี้ได้รับการต่ออายุออกไปแบบถาวร (Indefinite Extension) ในปี ค.ศ. 1995 ภายหลังจากที่สนธิสัญญามีการบังคับใช้ผ่านไป 25 ปี ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติข้อ 10 ของสนธิสัญญาที่กำหนดให้มีการเรียกประชุมรัฐภาคีเพื่อพิจารณาว่าสมควรจะมีการต่ออายุสนธิสัญญานับนี้ต่อไปอีกหรือไม่¹¹

ปัจจุบันสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์มีประเทศต่างๆ เข้าร่วมเป็นภาคีแล้วทั้งสิ้น 188 ประเทศ ทั้งนี้ประเทศอิหร่านซึ่งเป็นประเทศกรณีศึกษานั้นได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1970 ในขณะที่ประเทศไทยเองก็ได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญานับนี้แล้วเช่นกันเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1972

2.1.2 ความสำคัญของสนธิสัญญา

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นต้นแบบตราสารที่ใช้ในการควบคุมและลดอาวุธ และเป็นตราสารที่เกิดจากความพยายามครั้งสำคัญของประชาคมโลกในการ

¹⁰ United Nations, The United Nations and Nuclear Non – Proliferation (New York: United Nations, 1995), pp.59 - 63.

¹¹ The Treaty on Non - Proliferation of Nuclear Weapons 1968, article 10, para.3.

ต่อต้านภัยคุกคามจากอาวุธนิวเคลียร์เนื่องจากต่างฝ่ายต่างตระหนักได้ถึงอานุภาพอันเกิดขึ้นจากอาวุธชนิดนี้ ดังปรากฏตามคำกล่าวของประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในคราวประชุมระดับผู้นำของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1992 ว่าด้วยความรับผิดชอบของคณะมนตรีความมั่นคงในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งได้ระบุว่า “การแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างสูงอื่นๆ ได้ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ” และในขณะเดียวกันก็เน้นถึงบทบาทสำคัญของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในฐานะที่เป็นสนธิสัญญาพื้นฐานซึ่งมาจัดภัยคุกคามดังกล่าว¹² นอกจากนี้ตามกรรมสารสุดท้ายของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ได้มีการรับรองในปี ค.ศ. 1978 ยังได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ไว้ว่าเป็นตราสารสำคัญในการจัดภัยคุกคามจากอาวุธนิวเคลียร์ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันมิให้มีการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ หรือความพยายามที่จะให้มีการลดอาวุธนิวเคลียร์จนสามารถขจัดอาวุธไปได้อย่างถาวรต่อไป¹³

ดังนั้นหากจะพิจารณาถึงความสำคัญของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์สามารถสรุปได้ดังนี้

- (1) เป็นการช่วยลดการแพร่กระจายของอาวุธนิวเคลียร์
- (2) เป็นการส่งเสริมให้มีการลดอาวุธนิวเคลียร์ อันนำไปสู่การกำจัดอาวุธนิวเคลียร์อย่างถาวรในอนาคต
- (3) เป็นการส่งเสริมให้มีการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้อย่างสันติ

---

¹² United Nations, Statement by the President of the Security Council on Behalf of the Member of the Council on the Responsibility of the Security Council in the Maintenance of International Peace and Security, S/23500, 31 January 1992 cited in United Nations, The United Nations and Nuclear Non – Proliferation (New York: United Nations, 1995), p. 4.

¹³ United Nations, Final Document of the Tenth Special Session of the General Assembly, New York, General Assembly Resolution S-10/2, 30 June 1978 cited in United Nations, The United Nations and Nuclear Non – Proliferation (New York: United Nations, 1995), p. 3.

- (4) เป็นสนธิสัญญาพื้นฐานอันนำไปสู่การเจรจาเพื่อจัดทำสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและลดอาวุธชนิดอื่นๆ ต่อไป ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จในการออกสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ. 1996 (Comprehensive Nuclear Test - Ban Treaty: CTBT)

จึงอาจกล่าวได้ว่าสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เป็นตราสารที่มีการรับรองว่าอาวุธนิวเคลียร์จะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด อันเป็นการกระทำที่กระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ยอมรับถึงประโยชน์จากการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติอันเป็นสิทธิของแต่ละประเทศพึงได้รับ

อย่างไรก็ตามสนธิสัญญานี้ต้องมีการใช้ควบคู่กับมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยด้วย เพราะจะต้องคำนึงถึงในเรื่องความปลอดภัย การตรวจตรา และการเข้าตรวจสอบวัตถุนิวเคลียร์ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวกับนิวเคลียร์ของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อส่งเสริมให้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์นี้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ปัจจุบันสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ยังคงเป็นตราสารที่มีความสำคัญอยู่ แต่ด้วยสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับความขัดแย้งทางด้านอาวุธนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้มีความพยายามในการหามาตรการอื่นๆ มาเพิ่มการบังคับใช้สนธิสัญญาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าการนำเรื่องการบังคับใช้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ไปพิจารณาในเวทีการประชุมระดับนานาชาติมากมาย อาทิเช่น การประชุมเพื่อทบทวนสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์, การประชุมของคณะกรรมการสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ, การประชุมสามัญประจำปีของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ, การประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการห้ามแพร่ขยายอาวุธของคาร์นิกี เป็นต้น

2.1.3 มาตรการสำคัญภายใต้สนธิสัญญา

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เป็นสนธิสัญญาที่ตั้งอยู่บนรากฐานสำคัญ 5 ประการ ปรากฏตามมติของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติที่ 2028 (XX) ดังที่กล่าวไปในข้างต้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหลักการดังกล่าวได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นมาตรการสำคัญอันปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาดังนี้

2.1.3.1 อาวุธนิวเคลียร์และการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์

การสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นเป้าหมายสำคัญภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่นำมาพิจารณาในหัวข้อดังกล่าวก็คือ คำนิยามของอาวุธนิวเคลียร์และการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อที่จะทำให้สามารถพิจารณาได้ถึงลักษณะการกระทำที่ต้องห้ามภายใต้สนธิสัญญาฯ อันจะทำให้การบังคับใช้สนธิสัญญาฯ นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในส่วนคำนิยาม (Definition) ของอาวุธนิวเคลียร์นั้น หากพิจารณาในตัวสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เองจะไม่พบถึงคำนิยาม ดังนั้นในการศึกษาประเด็นเรื่องคำนิยามจึงเป็นการเทียบเคียงคำนิยามจากแหล่งที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาดังนี้

- ข้อ 5 ของสนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ในละตินอเมริกา ค.ศ. 1967 (Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and Caribbean: Treaty of Tlatelolco)¹⁴ ได้ระบุความหมายของอาวุธนิวเคลียร์ว่า “เป็นอุปกรณ์ใดๆ ซึ่งมีความสามารถปลดปล่อยพลังงานนิวเคลียร์ในลักษณะที่ไม่สามารถควบคุมได้และถูกจัดให้เป็นกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษเหมาะสำหรับใช้เพื่อการสงคราม ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการขนส่งหรือขับเคลื่อนอุปกรณ์ดังกล่าวนั้นจะไม่ตกอยู่ภายใต้นิยามดังกล่าวนี้ หากเครื่องมือนั้นสามารถแยกออกได้จากอุปกรณ์และมีได้ถือว่าเป็นส่วนที่ไม่สามารถแยกออกได้จากอุปกรณ์นั้น”
- ตามสารานุกรมว่าด้วยเรื่องขององค์การสหประชาชาติและความตกลงระหว่างประเทศได้อธิบายความหมายของอาวุธ

---

¹⁴ สนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ในละตินอเมริกา จากการศึกษาพบว่าเป็นสนธิสัญญาที่มีความเชื่อมโยงกับสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ผ่านทางข้อ 7 ของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ดังนั้นจึงน่าที่จะนำคำนิยามมาใช้เทียบเคียงได้

นิวเคลียร์ไว้ดังนี้¹⁵ “อาวุธนิวเคลียร์ ถือเป็นอาวุธที่มีลักษณะและ
 อานุภาพในการการทำลายล้างสูงอันเกิดจากพลังงานนิวเคลียร์
 ที่ปล่อยออกมาโดยปฏิกิริยาแบบฟิชชัน (Fission) หรือฟิวชัน
 (Fusion) ทั้งนี้พลังงานดังกล่าวที่ถูกปลดปล่อยออกมาจากอาวุธ
 ภายหลังจากระเบิด (Explosion) นั้น นอกจากจะก่อให้เกิดความ
 เสียหายในลักษณะของการระเบิด (Blast) แล้ว ยังปล่อย
 พลังงานความร้อน (Heat) และรังสี (Radiation) ออกมาด้วยใน
 ขณะเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วอาวุธนิวเคลียร์สามารถแบ่งได้เป็น
 2 ประเภท คือ

- (1) อาวุธจากพลังงานปรมาณู (Atomic Weapons)
 อันเป็นอาวุธที่เกิดจากการระเบิดของพลังงานซึ่ง
 เกิดขึ้นโดยการแตกตัวของอะตอมจาก ยูเรเนียม
 - 235, พลูโตเนียม - 239, หรือยูเรเนียม - 233
 อย่างต่อเนื่อง
- (2) อาวุธนิวเคลียร์ความร้อน (Thermonuclear
 Weapons) ซึ่งเป็นอาวุธที่เกิดขึ้นจากการกระตุ้น
 อะตอมเพื่อให้เกิดการระเบิด โดยใช้ปฏิกิริยา
 นิวเคลียร์แบบฟิวชัน ทั้งนี้ในทางการทหาร อาวุธ
 นิวเคลียร์ได้ถูกจัดไว้ในฐานะอาวุธสำคัญทางยุทธ
 ศาสตร์”

นอกจากที่กล่าวไปข้างต้นแล้วยังได้มีการพิจารณาถึงลักษณะของอาวุธ
 นิวเคลียร์จากแหล่งที่มาที่อื่นๆ อีก ซึ่งจากการศึกษาคำนิยามทั้งหมดสามารถสรุปลักษณะของ
 อาวุธนิวเคลียร์ได้ว่าเป็นอาวุธที่เกิดจากปฏิกิริยานิวเคลียร์แบบฟิชชันหรือฟิวชันก็ได้ โดยหากเป็น

---

¹⁵ Edmund Jan Osmańczyk; Anthony Mango, editor, Encyclopedia of the United Nations and International Agreements, 3rd ed. (New York: Routledge, 2003), p. 1670.

กรณีที่เกิดจากปฏิกิริยานิวเคลียร์แบบฟิชชันแล้วพลังงานที่ได้จะเกิดขึ้นจากการแตกตัวของยูเรเนียมหรือพลูโตเนียม ส่วนในกรณีที่เกิดจากปฏิกิริยานิวเคลียร์แบบฟิวชันจะเกิดขึ้นจากการรวมตัวของธาตุไฮโดรเจนหรือฮีเลียม แต่หากมีการกล่าวถึงอาวุธนิวเคลียร์ ตามปกติแล้วจะหมายถึงอาวุธนิวเคลียร์ที่เกิดจากปฏิกิริยานิวเคลียร์แบบฟิชชันอย่างเดียวเท่านั้น ทั้งนี้พลังงานที่ออกมาจากอาวุธนิวเคลียร์นั้นจะถูกปล่อยออกมาในรูปของการระเบิด (Blast) รังสีความร้อน (Thermal Radiation) รังสีนิวเคลียร์เบื้องต้น (Initial Nuclear Radiation) และรังสีตกค้างจากการระเบิด (Fallout)

ในส่วนของลักษณะการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์นั้น จากการศึกษาและพิจารณาตามสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์แล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

- (1) การกระทำที่เป็นการโอน ให้ความช่วยเหลือในการผลิตและการครอบครองไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมอันเกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์ หรือระเบิดนิวเคลียร์แก่รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ โดยรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญา ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวถือเป็นการกระทำที่ต้องห้ามและเป็นพันธกรณีของรัฐภาคีสนธิสัญญาฯ ในส่วนของรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear – Weapon State: NWS)¹⁶
- (2) การกระทำที่เป็นการรับ แสวงหา หรือขอความช่วยเหลือในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญาฯ ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวถือเป็นการกระทำที่ต้องห้าม ประกอบกับเป็นพันธกรณีของรัฐที่เป็นภาคีสนธิสัญญาฯ ในส่วนของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ที่จะต้องถือปฏิบัติ¹⁷

¹⁶ The Treaty on Non - Proliferation of Nuclear Weapons 1968, article 1.

¹⁷ Ibid., article 2.

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าการกระทำที่จัดว่าเป็นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีอย่างชัดเจน คือ กรณีของรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศมหาอำนาจในขณะร่างสนธิสัญญา และเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ กับกรณีของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นถึงความเหลื่อมล้ำภายในสนธิสัญญา เพราะประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ก็ยังสามารถคงไว้ซึ่งอาวุธเหล่านั้นได้ เพียงแต่ห้ามให้ความช่วยเหลือหรือโอนการครอบครองให้แก่รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ในขณะที่รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์จำต้องละไว้ซึ่งการได้มาและครอบครองอาวุธเหล่านั้น

2.1.3.2 การบังคับใช้สนธิสัญญา

สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์นั้นสามารถบังคับใช้ได้แต่เฉพาะรัฐที่เป็นภาคีสถิตสนธิสัญญาฯ ทั้งนี้ในปัจจุบันยังคงมีอีกหลายประเทศที่มีได้เข้าเป็นภาคี อาทิ เช่น อินเดีย ปากีสถาน และอิสราเอล ซึ่งประเทศเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีศักยภาพในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ทั้งสิ้น แต่ด้วยหลักเกณฑ์บางประการในการเข้าเป็นภาคีสถิตสนธิสัญญานี้เองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นภาคีของประเทศเหล่านี้

การศึกษาถึงหลักเกณฑ์การบังคับใช้สนธิสัญญาในหัวข้อดังกล่าว นอกจากจะก่อให้เกิดความเข้าใจต่อหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติเพื่อเข้าเป็นภาคี และการดำรงตนภายใต้การเป็นภาคีแล้ว ยังทำให้ทราบถึงเหตุผลที่ทำให้บางประเทศไม่เข้าเป็นภาคีสถิตสนธิสัญญา ซึ่งจะได้มีการกล่าวถึงต่อไป

(1) การเข้าเป็นภาคี ในการเข้าเป็นภาคีจะมีการแยกประเภทรัฐภาคีสถิตสนธิสัญญาออกเป็น 2 ประเภท คือ รัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ กับรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ โดยพิจารณา ดังนี้

- กรณีรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Weapon State: NWS) จะพิจารณาจากรัฐที่ได้ผลิตและใช้อาวุธนิวเคลียร์หรือวัตถุระเบิดนิวเคลียร์อื่นๆ ก่อน

วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1967¹⁸ ทั้งนี้รัฐที่ถือว่าเป็นรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญาฉบับนี้มีด้วยกันทั้งสิ้น 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (16 กรกฎาคม ค.ศ. 1945), สหภาพโซเวียต (ปัจจุบันประเทศรัสเซียได้สืบทอดติดต่อกันมา; 23 กันยายน ค.ศ.1949), สหราชอาณาจักร (3 ตุลาคม ค.ศ. 1952), ฝรั่งเศส (13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1960) และจีน (15 ตุลาคม ค.ศ.1964)

- กรณีรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ (Non-Nuclear Weapon State: NNWS) พิจารณาจากรัฐที่มีได้มีการผลิตและใช้อาวุธนิวเคลียร์หรือวัตถุระเบิดนิวเคลียร์อื่นๆ ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1967 ฉะนั้น หากรัฐที่ได้มีการผลิตและใช้อาวุธนิวเคลียร์ภายหลังระยะเวลาดังกล่าวต้องการที่จะเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาฉบับนี้แล้ว ก็จำเป็นต้องยุติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมด ทั้งนี้เห็นตัวอย่างได้จากกรณีของประเทศแอฟริกาใต้ ซึ่งเคยครอบครองอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1979 - 1991 แต่ภายหลังเมื่อประเทศแอฟริกาใต้เข้ามาเป็นภาคีสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์แล้ว ก็จำเป็นต้องยุติกิจกรรมดังกล่าวลง เพราะการเข้ามาเป็นภาคีสนธิสัญญาฉบับนี้

---

¹⁸ Ibid., article 9, para.3.

ประเทศแอฟริกาได้ถูกจัดให้อยู่ในฐานะประเทศที่
ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์¹⁹ เป็นต้น

ด้วยหลักเกณฑ์การจัดกลุ่มรัฐสมาชิกในลักษณะดังกล่าวนี้
จึงเป็นเหตุให้บางประเทศไม่ยอมเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ด้วยเกรง
ว่าการเข้าเป็นภาคีจะทำให้ประเทศตนสูญเสียศักยภาพในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ไป เพราะมิได้
ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวก่อนปี ค.ศ.1967

(2) การทำความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความปลอดภัย ทั้งนี้ภายหลังจากที่รัฐ
แต่ละรัฐได้ลงนามและให้สัตยาบันการเข้าเป็นภาคี
สนธิสัญญาแล้ว ในกรณีของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ยังมิ
มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความปลอดภัย
กับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศด้วย²⁰ โดย
วัตถุประสงค์ของการทำความเข้าใจดังกล่าวมีขึ้นเพื่อเป็น
หลักประกันว่ารัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์จะไม่นำพลังงาน
นิวเคลียร์ในทางสันติไปใช้ในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งใน
ความตกลงได้ระบุให้รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ต้องรายงาน
การนำเข้าวัตถุนิวเคลียร์หรือการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
นิวเคลียร์ต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ
และอนุญาตให้เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพลังงานปรมาณู
ระหว่างประเทศเข้าไปตรวจตราภายในรัฐได้

(3) การออกจากการเป็นภาคีสถิติสัญญา รัฐที่เป็นภาคีสามารถ
ถอนตัวได้หากพบว่ามีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น และ
เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นผลที่เกิดขึ้นจากบทบัญญัติของ
สนธิสัญญาที่ไปละเมิดหรือขัดต่อประโยชน์สูงสุดของรัฐตน

---

¹⁹ The Nuclear Threat Initiative, NPT Tutorial. [Online] Available from: http://www.nti.org/h_learnmore/npttutorial [2006, April 12]

²⁰ The Treaty on Non - Proliferation of Nuclear Weapons 1968, article 3.

การถอนตัวสามารถกระทำได้โดยการแจ้งต่อรัฐสมาชิกทั้งหมด รวมถึงคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 เดือน พร้อมอธิบายถึงเหตุผลแห่งการถอนตัวนั้นด้วย²¹

2.1.3.3 การตรวจตราอาวุธนิวเคลียร์

เนื่องจากสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เป็นสนธิสัญญาที่มีมานานแล้ว ดังนั้นหากพิจารณาถึงเรื่องการตรวจตรา (Monitoring) จะไม่พบบทบัญญัติที่ระบุถึงเรื่องดังกล่าวไว้โดยตรงเหมือนสนธิสัญญาที่ออกมาในยุคปัจจุบัน อาทิเช่นสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยสมบูรณ์ (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty) ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในข้อ 4 ของสนธิสัญญาถึงการตรวจตราอาวุธนิวเคลียร์ อันเป็นมาตรการที่มีขึ้นเพื่อเป็นการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิวเคลียร์ และเพื่อตรวจสอบให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามพันธกรณีของสนธิสัญญา

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาลึกลงไปในข้อ 3 ของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ จะพบได้ถึงหลักเกณฑ์การตรวจตราอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้ โดยอาศัยมาตรการจากความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยซึ่งรัฐภาคีได้ทำไว้กับสำนักงานปรมาณูระหว่างประเทศอยู่แล้วเมื่อเข้าเป็นภาคี อันเป็นความตกลงที่รัฐภาคีมอบอำนาจให้ทางสำนักงานปรมาณูระหว่างประเทศมีสิทธิเข้ามาตรวจตราได้

(1) แนวความคิดเกี่ยวกับการตรวจตรา

ด้วยเหตุที่ต้องการให้รัฐภาคีแต่ละรัฐภายใต้สนธิสัญญาทั้งในกรณีของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เอง หรือในกรณีสนธิสัญญาอื่นๆ ปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลง แม้การทำความตกลงระหว่างกันนั้นรากฐานสำคัญจะอยู่ที่ความเชื่อใจและการปฏิบัติบนพื้นฐานของหลักสุจริต (Good Faith) ก็ตาม แต่สิ่งสำคัญอีกประการซึ่งถือเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 นั่นก็คือการเพิ่มมาตรการควบคุมให้มีการ

²¹ Ibid., article 10, para. 1.

ปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา โดยกระบวนการดังกล่าวนี้เรียกกันว่ากระบวนการตรวจสอบ (Verification) ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าการมีกระบวนการตรวจสอบก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ช่วยลดการกระทำที่เป็นการละเมิดพันธกรณีได้ระดับหนึ่ง เนื่องจากรัฐที่คิดจะไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี จำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงบทลงโทษ และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นหากมีการตรวจพบถึงการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อพันธกรณี
- ช่วยป้องกันภัยคุกคามร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการตรวจสอบถือเป็นการขัดขวางรัฐที่กระทำละเมิดเสียก่อนที่รัฐดังกล่าวจะมีโอกาสกระทำการที่เป็นภัยร้ายแรงต่อประชาคมโลกได้ (เป็นการเปิดเผยถึงการกระทำดังกล่าวก่อนที่จะกลายเป็นภัยร้ายแรงในอนาคต)
- ช่วยสร้างความเชื่อมั่นระหว่างบรรดารัฐสมาชิกด้วยกัน

การมีกระบวนการตรวจสอบจึงถือเป็นการสร้างเงื่อนไขและบังคับให้มีการตรวจตรา (Monitoring) ในกิจกรรมของรัฐภาคี, การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตรวจตรา และทำการตัดสินใจว่ารัฐภาคีนั้นปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้ในส่วนของสนธิสัญญาแบบพหุภาคี การตรวจตราจะกระทำโดยองค์การเฉพาะ ดังเช่นในกรณีของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ที่ให้สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศเป็นผู้มีหน้าที่ตรวจตรา ทั้งนี้หากรัฐภาคีไม่ยอมปฏิบัติตามพันธกรณี เรื่องดังกล่าวก็จะถูกส่งให้หน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้พิจารณาต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจสอบ และการตรวจตรา ซึ่งในกรณีของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์นี้จำเป็นต้อง

อาศัยกระบวนการตรวจสอบของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศเพื่อให้มีการตรวจตรา
กิจกรรมของรัฐภาคีสันติสัญญาฯ ให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณี

(2) ลักษณะของการตรวจตรา

มาตรการตรวจตราภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธ
นิวเคลียร์ ค.ศ.1968 ปรากฏให้เห็นอยู่ในข้อ 3 ของสนธิสัญญาฯ โดยเป็นการระบุให้รัฐที่ไม่มีอาวุธ
นิวเคลียร์ (Non - Nuclear Weapons State: NNWS) จะต้องเจรจาจัดทำความตกลงพิทักษ์ความ
ปลอดภัยกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ ทั้งนี้รัฐดังกล่าวจะต้องเริ่มต้นเจรจา
ภายใน 180 วัน นับจากวันที่สนธิสัญญามีผลใช้บังคับ หรือหากเป็นกรณีที่ทำให้สัตยาบันหรือ
ภาคยานุวัติภายหลังจากระยะเวลา 180 วัน จะต้องเริ่มต้นเจรจาไม่ช้าไปกว่าวันที่ได้มีการฝาก
สัตยาบันสารดังกล่าวไว้ แต่ทั้งนี้ความตกลงดังกล่าวจะต้องมีผลใช้บังคับไม่ช้าไปกว่า 18 เดือนนับ
จากวันที่เริ่มมีการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลง ทั้งนี้มาตรการตรวจตราของสำนักงานพลังงาน
ปรมาณูระหว่างประเทศที่นำมาใช้นั้นอยู่ภายใต้ระบบพิทักษ์ความปลอดภัย (The IAEA
Safeguards System) ซึ่งภายใต้ระบบพิทักษ์ความปลอดภัยจะประกอบไปด้วย

(2.1) NPT Safeguard Agreement

การตรวจสอบภายใต้ความตกลงดังกล่าวตั้งอยู่
บนความถูกต้องชัดเจนในการแจ้งชนิดและจำนวนของวัตถุนิวเคลียร์ที่ได้มีการนำเข้ามา
ภายในประเทศและที่ได้ทำการครอบครองอยู่ การแจ้งให้ทราบถึงกิจกรรมภายในทั้งหมดที่
เกี่ยวข้องกับการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ
นอกจากนี้มาตรการตรวจสอบยังได้ครอบคลุมไปถึงการเข้าไปตรวจสอบภายในรัฐภาคี และการ
ประเมินสถานการณ์จากการเข้าไปตรวจสอบด้วย ทั้งนี้ในการตรวจสอบจะดำเนินการโดยการ
ตรวจสอบความถูกต้องตามรายงานที่รัฐภาคีแจ้งเข้ามา พิจารณาจากจำนวนวัตถุนิวเคลียร์ที่มีอยู่
ในครอบครอง และในขณะเดียวกันก็ได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยมาช่วยในการตรวจสอบ
ควบคู่ไปด้วย เช่น การติดตั้งกล้องไว้ในสถานที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมทางด้านนิวเคลียร์เพื่อช่วยใน
การตรวจตรา เป็นต้น

การเข้าไปตรวจสอบ (On - Site Inspections) ภายใต้วามตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย จากการศึกษพบว่าได้มีการแบ่งประเภทของการตรวจสอบออกเป็น การตรวจสอบเฉพาะกิจ (Ad Hoc Inspections), การตรวจสอบทั่วไป (Routine Inspections), การตรวจสอบพิเศษ (Special Inspections) และการเข้าตรวจมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัย (Safeguard Visit)^{22,23}

ทั้งนี้ในความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยนั้นเมื่อพิจารณาแล้วแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

- บททั่วไป ในส่วนดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วยพันธกรณีพื้นฐานของรัฐภาคีตามสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ กับสิทธิและพันธกรณีของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ
- รายละเอียดของการเสนอรายงาน และการเข้าตรวจตราวัตถุนิวเคลียร์ตลอดจนกิจกรรมเกี่ยวกับนิวเคลียร์ที่มีการดำเนินการอยู่ภายในรัฐภาคี

ในการจัดทำความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยนั้น รูปแบบของความตกลงที่แต่ละรัฐทำกับทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน สืบเนื่องมาจากการที่ทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้กำหนดรูปแบบของความตกลงไว้ใน INFCIRC/153 เพื่อให้รัฐต่างๆ สามารถนำเอามาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ไปใช้ได้

²²International Atomic Energy Agency, IAEA Safeguard Overview. [Online] Available from: http://www.iaea.org/publications/factsheets/English/sg_overview.html

²³ รายละเอียดโปรดดูเพิ่มเติมได้ในหัวข้อ 4.1.1 เรื่องความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยระหว่างประเทศ อีหน่ากับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ

โดยง่าย ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้มีการศึกษาลงไปในเรื่องละเอียดของมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยต่อไปเมื่อถึงหัวข้อความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยระหว่างประเทศอิหร่านกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศในบทที่ 4

(2.2) Small Quantities Protocol

ในกรณีที่รัฐถูกจัดให้เป็นรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ แต่มีการนำพลังงานนิวเคลียร์มาใช้เพียงเล็กน้อย หรือเป็นกรณีที่ไม่มีการใช้พลังงานนิวเคลียร์เลย รัฐดังกล่าวจะต้องจัดทำพิธีสารประเภทนี้ควบคู่กับความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย ทั้งนี้ภายใต้พิธีสารฉบับดังกล่าวเป็นพิธีสารที่ว่าด้วยเรื่องการรายงานและการตรวจตราวัตถุนิวเคลียร์ ตลอดจนกิจกรรมนิวเคลียร์ที่ได้มีการดำเนินการภายในรัฐ ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรการสำคัญดังนี้

- การจัดตั้งระบบบัญชีเพื่อตรวจตราและควบคุมวัตถุนิวเคลียร์
- การรายงานการส่งออกวัตถุนิวเคลียร์ (แร่ยูเรเนียม) ต่อรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์
- การรายงานหรือแจ้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ ก่อนที่จะได้มีการดำเนินการในกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้จะต้องมีการระบุถึงปริมาณวัตถุนิวเคลียร์ ตลอดจนเครื่องมือที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการดังกล่าวด้วย
- การเข้าไปตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษ

(2.3) Additional Protocol

พิธีสารฉบับนี้เกิดขึ้นมาจากความวิตกกังวลของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศที่มีต่อการลักลอบดำเนินกิจกรรมนิวเคลียร์

ภายในประเทศอิรัก แอฟริกาใต้ และเกาหลีเหนือ จึงได้พิจารณาให้มีการทบทวนมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยที่ตนเป็นผู้ดูแลอยู่ พิธีสารฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการสกัดกั้นกิจกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ โดยมีการเพิ่มหลักเกณฑ์สำคัญๆ ลงไป ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการขอข้อมูลเพิ่มเติม, การเพิ่มขอบเขตการบังคับที่กว้างขึ้น และการเพิ่มสิทธิในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพที่มากขึ้น²⁴

ประโยชน์ที่ได้รับจากพิธีสารฉบับนี้ น่าจะช่วยแก้ไข ปัญหาในลักษณะที่เคยเกิดขึ้นกับกรณีของประเทศอิรักในเหตุการณ์สงครามอ่าวเปอร์เซียเมื่อปี ค.ศ.1991 ได้ เพราะในกรณีของการนำมาตรการภายใต้ความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยมาใช้แต่เพียงอย่างเดียวจะเห็นได้ว่าจะสามารถตรวจตราได้แต่เฉพาะกิจกรรมที่ได้มีการแจ้งไว้เท่านั้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบยังสถานที่อื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้มีการแจ้งไว้ โดยในสถานที่ดังกล่าวอาจเป็นสถานที่ที่ได้มีการติดตั้งอุปกรณ์นิวเคลียร์ไว้ก็เป็นได้

ในส่วนของพิธีสารเพิ่มเติมนี้ทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศก็ได้มีการจัดทำเป็นแบบของความตกลงไว้เพื่อสะดวกต่อรัฐต่างๆ ในการนำไปใช้ไว้เช่นกัน ปรากฏตาม INFCIRC/540 ซึ่งในกรณีของประเทศอิหร่านถึงแม้จะได้มีการลงนามในพิธีสารฉบับดังกล่าว แต่ก็ยังมีได้ให้สัตยาบัน ทั้งนี้ในส่วนรายละเอียดของพิธีสารเพิ่มเติมความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยระหว่างประเทศอิหร่านกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ จะได้กล่าวถึงต่อไปในบทที่ 4

2.1.3.4 การนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติ

ในการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติได้มีการกล่าวถึงไว้ในบทบัญญัติข้อ 4 และ ข้อ 5 ของสนธิสัญญา ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

²⁴ รายละเอียดโปรดดูเพิ่มเติมได้ในหัวข้อ 4.1.2 เรื่องพิธีสารเพิ่มเติมความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย

- (1) สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ เป็นสนธิสัญญาที่รับรองถึงสิทธิในการค้นคว้าและพัฒนา, การผลิต และการใช้พลังงานนิวเคลียร์เพื่อประโยชน์ในทางสันติแก่รัฐสมาชิก โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ
- (2) การระบุให้รัฐที่อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ให้ความช่วยเหลือทางด้านนิวเคลียร์แก่ประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสนับสนุนทางด้านวัตถุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับนิวเคลียร์, ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีทางด้านนิวเคลียร์ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ในการนำระเบิดนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติ อันได้แก่การใช้ในงานวิศวกรรมขนาดใหญ่ เช่น การขุดคลอง การขุดอุโมงค์ การขุดหาแหล่งพลังงาน (น้ำมัน ก๊าซ แร่ธาตุ) เป็นต้น

ดังนั้น การนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์นั้น สามารถดำเนินการได้โดยมีรูปแบบการนำพลังงานไปใช้ใน 3 ลักษณะ ดังนี้²⁵

- (1) การนำไปใช้ในรูปของพลังงาน (Nuclear Energy) ซึ่งจะนำไปใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยมีตั้งแต่การนำไปใช้ในขนาดย่อม (Small Scale) ไปจนถึงขนาดใหญ่ (Large Scale)
- (2) การนำไปใช้ในรูปของรังสี (Ionizing Radiation) ซึ่งจะนำไปใช้ทางด้านชีวภาพ (Biology), ผลิตภัณฑ์ด้านอาหารและการถนอมอาหาร (Food Production and

---

²⁵ United Nations, Treaty on the Non - Proliferation of Nuclear Weapons, (New York: United Nations, 1969), p. 39.

Food Preservation), อุตสาหกรรม และยารักษาโรค เป็นต้น

- (3) การนำไปใช้ในรูปของธาตุกัมมันตรังสี (Radioactive Isotopes) ทั้งนี้การใช้ในรูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ ในหลายสาขาอาชีพ ด้านชีววิทยา, เวชภัณฑ์, การเกษตร, อุทกศาสตร์ และอุตสาหกรรม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า แม้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์จะเกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ในการสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ แต่จากการศึกษามาตรการภายใต้สนธิสัญญาพบว่าภายในสนธิสัญญาฯ ก็ได้ให้ความสำคัญต่อการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติด้วยในขณะเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐต่างๆ ที่เข้าเป็นภาคี ให้มีความเจริญก้าวหน้าด้วยในขณะเดียวกัน อย่างไรก็ตามแม้สนธิสัญญาฯ จะได้ให้สิทธิในการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ได้ ในทางสันติ แต่ก็ได้มีการวางมาตรการเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับรัฐไม่มีนิวเคลียร์ว่าจะไม่นำสิทธิดังกล่าวที่ได้รับไปพัฒนาหรือสร้างอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้เป็นไปตามความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยที่รัฐภาคีได้ทำไว้กับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ

2.1.3.5 ความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้สนธิสัญญา

ภายใต้บทบัญญัติของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ จากการศึกษาจะพบได้ถึงมาตรการที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคด้วย ทั้งนี้จากข้อ 7 ของสนธิสัญญาฯ ได้มีการรับรองว่ามาตรการภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์จะไม่ไปขัดต่อสิทธิของประเทศต่างๆ จากการรวมกลุ่มกันขึ้นในระดับภูมิภาค เพื่อที่จะห้ามมิให้มีอาวุธนิวเคลียร์ภายในบูรณภาพแห่งดินแดนของตน มาตรการดังกล่าวนี้จึงถือเป็นอีกหนทางที่ช่วยสนับสนุนให้มีการลดการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ได้อีกทาง ทั้งนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศในลักษณะดังกล่าวได้แก่ การจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นในระดับภูมิภาค นั่นเอง

เขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear-Weapon-Free Zone) เป็นการรวมกลุ่มของรัฐต่างๆ ขึ้นในระดับภูมิภาค เพื่อจัดทำความตกลงระหว่างประเทศอันเกี่ยวกับการ

ต่อต้านการพัฒนาและใช้อาวุธนิวเคลียร์ภายในดินแดนที่กลุ่มเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้แนวความคิดในการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในมติของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติที่ 3472 B (XXX) ลงวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ.1975 โดยภายใต้มติดังกล่าวได้มีการวางหลักเกณฑ์ของเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ว่าเป็นเขตที่เกิดจากการรวมตัวของรัฐต่างๆ ที่ได้รับการรับรองจากสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ และจัดตั้งขึ้นตามสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาอันประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ การแสดงเจตนาที่ไม่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์ภายในดินแดนที่กำหนด และการจัดตั้งระบบควบคุมและตรวจสอบระหว่างประเทศเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันในการบังคับให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีของธรรมนูญ ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นในหลายภูมิภาค ปรากฏดังนี้

-สนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ในละตินอเมริกา (Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and Caribbean 1967 or Tlatelolco Treaty)

Zone of Application of the Treaty of Tlatelolco ²⁶

²⁶ Zone of Application of the Treaty of Tlatelolco. [Online] Available from: http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/mm_map_existing/existing_02.html [2006, May 3]

สนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ในละตินอเมริกาถือเป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ที่จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1967 โดยเป็นการห้ามทดลอง ผลิต แพร่ขยาย หรือใช้อาวุธนิวเคลียร์ภายในเขตที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งมีผลใช้บังคับในวันที่ 22 เมษายน ค.ศ.1968 ในปัจจุบันนอกจากรัฐสมาชิกที่ตั้งอยู่ในเขตที่กำหนดในสนธิสัญญาแล้ว ยังมีรัฐภายนอกภูมิภาคเข้าเป็นสมาชิกด้วยเช่นกัน ซึ่งในที่นี้หมายรวมถึงประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ทั้ง 5 ประเทศด้วย การที่ประเทศดังกล่าวได้มีการให้สัตยาบันในพิธีสารเพิ่มเติมสนธิสัญญานี้ นับว่าเป็นการรับประกันความมั่นคงในภูมิภาคละตินอเมริกาและแคริบเบียนได้ระดับหนึ่ง

- สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในแปซิฟิกทางตอนใต้ (The South Pacific Nuclear-Free-Zone Treaty 1985: SPNFZ or Rarotonga Treaty)

Zone of Application of the Treaty of Rarotonga ²⁷

²⁷ Zone of Application of the Treaty of Rarotonga. [Online] Available from: http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/mm_map_existing/existing_05.html3/5/2549 [2006, May 3]

สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในแปซิฟิกทางตอนใต้ถือเป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ที่จัดตั้งขึ้นในภูมิภาคแปซิฟิกทางตอนใต้ ทั้งนี้สนธิสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับในวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ.1968 โดยหลักเกณฑ์ที่สำคัญภายใต้สนธิสัญญานี้คือการห้ามรัฐใดๆ ผลิต-ได้มาซึ่งวัตถุระเบิดนิวเคลียร์ใดๆ ตลอดจนครอบครองหรือควบคุมวัตถุดังกล่าวภายในเขตที่กำหนด ไม่ว่ารัฐนั้นจะอยู่ภายในเขตหรือนอกเขตของสนธิสัญญาดังกล่าวก็ตาม อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาดังกล่าวได้มีการอนุญาตให้รัฐภาคีทำข้อยกเว้นกรณีของอาวุธนิวเคลียร์ที่อาจขนส่งมากับเรือต่างชาติและได้มีการแวะเทียบท่าเรือของรัฐภาคีนั้นได้ สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในแปซิฟิกทางตอนใต้ได้มีพิธีสารออกมาเพื่อให้รัฐมีนิวเคลียร์ทั้ง 5 ประเทศลงนามว่าจะไม่คุกคามและใช้วัตถุระเบิดนิวเคลียร์ใดๆ ต่อรัฐสมาชิก และภายในเขตแดนของรัฐสมาชิก หรือห้ามทำการทดลองใดๆ ภายในเขตดังกล่าว โดยในปัจจุบันทั้ง 5 ประเทศได้มีการลงนามและให้สัตยาบันในพิธีสารฉบับนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ยกเว้นสหรัฐที่เพียงแค่ลงนามแต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบัน

- สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southeast Asian Nuclear-Weapon-Free-Zone Treaty 1995: SEANWFZ or the Bangkok Treaty)

Zone of Application of the Treaty of Bangkok ²⁸

²⁸ Zone of Application of the Treaty of Bangkok. [Online] Available from: http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/mm_map_existing/existing_04.html [2006, May 3]

สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสนธิสัญญาที่ห้ามให้มีการพัฒนา ผลิต หรือการได้มาโดยวิธีการใดก็ตาม ตลอดจนการห้าม ควบคุม ทดลอง หรือใช้อาวุธนิวเคลียร์ทั้งในเขตและนอกเขตของสนธิสัญญานี้ และหมาย รวมถึงการห้ามแสวงหาหรือรับความช่วยเหลือทางด้านดังกล่าวด้วยในขณะเดียวกัน, การห้ามให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนรัฐอื่นให้มีการผลิตหรือได้มาซึ่งวัตถุระเบิดนิวเคลียร์, การห้ามจัดหา แหล่งที่มาของวัตถุ วัตถุนิวเคลียร์ชนิดพิเศษ หรือเครื่องมือแก่รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์หรือรัฐที่มี อาวุธนิวเคลียร์จนกว่าจะยอมรับความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยของสำนักงานพลังงานปรมาณู ระหว่างประเทศ, การห้ามนำขยะนิวเคลียร์มาทิ้งลงทะเลภายในดินแดนของรัฐภาคี²⁹ ทั้งนี้ สนธิสัญญาดังกล่าวได้มีการลงนามในวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ.1995 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 มีนาคม ค.ศ.1997 โดยปัจจุบันสมาชิกของอาเซียนทั้ง 10 ประเทศได้เข้าเป็นภาคีสถิตินสัญญาฉบับ นี้แล้วทั้งหมด อันเป็นการแสดงถึงความสำเร็จของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการลด อาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคให้หมดไป ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการลดและไม่แพร่ขยายอาวุธ นิวเคลียร์ตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ นอกจากรัฐสมาชิกที่อยู่ใน เขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว สมาชิกอาเซียนได้ร่วมกันร่างพิธีสารขึ้นมาเพื่อให้ประเทศที่มี อาวุธนิวเคลียร์ทั้ง 5 ประเทศ เข้าร่วมสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์นี้ด้วย แต่ได้รับการ ปฏิเสธ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่รัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ไม่ต้องการให้มีการรวมเอาไหล่ทวีป (Continental Shelves) และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone: EEZ) เข้าไว้เป็น เขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์เนื่องจากจะส่งผลให้ประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ทั้ง 5 ประเทศ ไม่สามารถใช้ อาวุธนิวเคลียร์ภายในเขตนั้น หรือใช้อาวุธนิวเคลียร์จากภายในเขตที่กำหนดออกไปยังภายนอก ได้ รวมไปถึงไม่สามารถเดินเรือพลังงานนิวเคลียร์ผ่านเขตดังกล่าวได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามในการ ประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) ที่นครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปี ค.ศ.2005 ก็ได้ย้ำถึงความสำคัญของความพยายามในการเจรจาของรัฐภาคีต่อประเทศที่มีอาวุธ นิวเคลียร์ในเรื่องของพิธีสารแนบท้ายสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียง ใต้ต่อไป

---

²⁹ "Southeast Asia Nuclear-Weapon-Free-Zone Treaty (Treaty of Bangkok)." [Online] Available from: <http://www.nti.org/e-research/official-docs/inventory/pdfs/seanw fz.pdf> [2006, May 3]

- สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในแอฟริกา (The African Nuclear-Weapon-Free-Zone Treaty 1996: ANWFZ or the Pelindaba Treaty)

Zone of Application of the Treaty of Pelindaba ³⁰

ภายหลังจากที่ประเทศแอฟริกาได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในปี ค.ศ.1991 แนวโน้มของการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในทวีปแอฟริกาค่อนข้างที่จะเป็นรูปธรรมมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการที่รัฐทุกรัฐภายในภูมิภาคได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ครบทุกประเทศ ทั้งนี้จากความร่วมมือระหว่างองค์การเอกภาพแอฟริกา (Organization of African Unity: OAU)³¹ และองค์การสหประชาชาติ สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในแอฟริกาจึงเกิดขึ้น โดยมีการเปิดให้ลงนามสนธิสัญญาเมื่อ

³⁰ Zone of Application of the Treaty of Pelindaba. [Online] Available from: http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/mm_map_existing/existing_03.html [2006, May 3]

³¹ สหภาพแอฟริกา (African Union: AU) ในปัจจุบัน

วันที่ 11 เมษายน ค.ศ. 1996 อย่างไรก็ตามสนธิสัญญาดังกล่าวยังไม่มีผลใช้บังคับซึ่งเป็นผลมาจากยังมีประเทศที่ให้สัตยาบันสนธิสัญญาไม่ถึง 28 ชาติ ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติของสนธิสัญญามีหลักเกณฑ์สำคัญคือการห้ามค้ำคว้า พัฒนา ผลิต สะสม รั่ว ทดลอง ครอบครอง และควบคุมหรือจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการที่เกี่ยวกับอาวุธนิวเคลียร์ ตลอดจนไม่ทิ้งกากนิวเคลียร์ภายในเขตที่กำหนดภายใต้สนธิสัญญา สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในแอฟริกา มีพิธีสารแนบท้ายเพื่อให้รัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ลงนามเข้าเป็นภาคี โดยในกรณีนี้มีเพียงจีน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักรเท่านั้นที่ได้ให้สัตยาบันในพิธีสารดังกล่าว

ในส่วนของเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์อื่นๆ อาทิ เขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียกลาง (The Central Asian Nuclear-Weapon-Free Zone: CANWFZ) อันได้แก่ประเทศคาซัคสถาน, คีร์กีซสถาน, เติร์กเมนิสถาน, ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน นั้นอยู่ในขั้นพิจารณาร่างสนธิสัญญาเพื่อจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์อยู่ ส่วนการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในตะวันออกกลางและเอเชียใต้ให้สำเร็จนั้นคงจะเป็นไปได้ยากสืบเนื่องมาจากการไม่ให้ความร่วมมือของบางประเทศ อาทิ ประเทศอิสราเอลในกรณีของตะวันออกกลาง และประเทศอินเดียกับปากีสถานในกรณีของเอเชียใต้ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ไม่ต้องการเสียศักยภาพของตนในการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์

นอกจากความร่วมมือที่เกี่ยวกับการจัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นในแต่ละภูมิภาคแล้ว ยังปรากฏความร่วมมืออื่นๆ อีก เช่น Nuclear Suppliers Group เป็นกลุ่มประเทศที่จัดหาพลังงานนิวเคลียร์ จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนให้มีการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์และวัตถุระเบิดนิวเคลียร์ โดยกลุ่มดังกล่าวจะจัดให้มีการควบคุมการส่งออกวัตถุนิวเคลียร์ที่ใช้ในกิจการพลเรือน วัตถุที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานนิวเคลียร์ ตลอดจนเทคโนโลยีทางด้านนิวเคลียร์ต่อรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์อย่างเคร่งครัด เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นตัวอย่างความร่วมมือที่เป็นไปตามบทบัญญัติของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการควบคุมและลดอาวุธนิวเคลียร์ ดังที่ปรากฏในข้อ 7 ของสนธิสัญญา อย่างไรก็ตามความร่วมมือดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นยังจะต้องกระทำโดยตั้งอยู่บนหลักสุจริต (Good Faith) อันเป็นหลักการสำคัญที่ปรากฏอยู่ในข้อ 6 ของสนธิสัญญาด้วยเช่นกัน ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ได้มีการกล่าวไว้ชัดเจนโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในการทำความเข้าใจของศาลเรื่อง "Legality of the Threat or Use of Nuclear

Weapon" ในปี ค.ศ.1996 ซึ่งหากมีการยึดหลักตามที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศวางไว้แล้ว จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในการควบคุมและลดอาวุธนิวเคลียร์ต่อไปในอนาคต

2.1.3.6 องค์การที่เกี่ยวข้องภายใต้สนธิสัญญา

ความสัมพันธ์ของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์กับองค์การต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การสหประชาชาติในฐานะที่เป็นผู้ออกสนธิสัญญา หรือสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศในฐานะองค์การที่กำกับดูแลการบังคับใช้สนธิสัญญาโดยตรงที่ได้รับมอบหมายจากองค์การสหประชาชาติเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการนำมาพิจารณา เพราะองค์การระหว่างประเทศทั้ง 2 องค์การถือเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการบังคับและผลักดันรัฐภาคีให้มีการปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1) องค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติถือเป็นองค์การสำคัญที่ก่อให้เกิดสนธิสัญญาฉบับนี้ขึ้นมา จากการที่องค์การสหประชาชาติเป็นองค์การที่มีประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลกเข้าเป็นสมาชิก จึงทำให้องค์การสหประชาชาติเป็นเวทีการเจรจาระดับโลกที่สำคัญในการปรึกษาหารือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในกรณีของการประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติซึ่งถือเป็นองค์การสำคัญที่ผลักดันมติต่างๆ เกี่ยวกับการควบคุมและลดอาวุธ ซึ่งในกรณีของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ฉบับนี้ก็เป็นการรับรองมติจากที่ประชุมของสมัชชาใหญ่เช่นกัน ทั้งนี้ปรากฏตามมติที่ 2373 (XXII) นอกจากการออกมติสำคัญๆ แล้ว สมัชชาใหญ่ยังได้จัดให้มีการประชุมเพื่อทบทวนสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ (NPT Review Conference) ร่วมกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศอีกด้วย อันเป็นการประชุมที่มีการจัดขึ้นทุกๆ 5 ปี ซึ่งเป็นไปตามข้อ 7 ของสนธิสัญญาอีกด้วย จึงถือได้ว่าองค์การดังกล่าวเป็นตัวกลางสำคัญในการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งจากภายในและภายนอกองค์การสหประชาชาติ อันช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมและลดอาวุธได้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ จากการพิจารณาธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศในข้อ 3B วรรค 4 แล้ว จะพบถึงความเกี่ยวข้องระหว่างสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศกับองค์การสหประชาชาติ ในเรื่องของการรายงานประจำปี

เกี่ยวกับกิจกรรมขององค์การต่อสมาชิกใหญ่ และการรายงานปัญหาขององค์การที่เกิดขึ้นต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติหากเรื่องดังกล่าวกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยตามข้อ 12C ของธรรมนูญอีกด้วย อย่างไรก็ตามหากทางคณะมนตรีความมั่นคงเห็นว่าเรื่องดังกล่าวนั้นรุนแรงและเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศอันเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้หมวด 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว คณะมนตรีความมั่นคงก็สามารถที่จะยกเรื่องขึ้นมาพิจารณาได้เองเช่นกัน แต่ในทางปฏิบัติการนำปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์ขึ้นสู่คณะมนตรีความมั่นคงนั้นมักจะถูกชาติสมาชิกถาวรบางประเทศใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ส่งผลให้ไม่ค่อยมีมติในเรื่องดังกล่าวออกมาเท่าไรนัก

ในส่วนขององค์กรที่ระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายใต้สนธิสัญญานั้นองค์กรที่นำมาเกี่ยวข้องให้ถือเอาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมาเป็นผู้ระงับข้อพิพาท เว้นเสียแต่ว่าจะได้มีการตกลงเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้เป็นไปตามข้อ 17 ของธรรมนูญก่อตั้งสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ นอกจากนี้สำนักงานพลังงานระหว่างประเทศยังมีอำนาจร้องขอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศให้ทำความเห็นของศาลเกี่ยวกับปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกิดขึ้นภายใต้อำนาจของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้อีกด้วย

(2) สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy Agency: IAEA)³²

---

³² สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1956 องค์การดังกล่าวนี้มีได้เป็นองค์การชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ เนื่องจากมีได้อยู่ภายใต้อำนาจของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (ECOSOC) ตามข้อ 57 และ 63 ของกฎบัตรสหประชาชาติแต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศเป็นองค์การอิสระ (Autonomous Organization) ภายใต้องค์การสหประชาชาติ (ปรากฏตามข้อ 1 วรรค 2 ของความตกลงระหว่างองค์การสหประชาชาติกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ) ซึ่งเป็นไปตามการตัดสินใจของสมาชิกใหญ่

ทั้งนี้ภายใต้ความตกลงกับองค์การสหประชาชาติ สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศมีหน้าที่ควบคุมดูแลให้ความช่วยเหลือทางด้านการใช้พลังงานนิวเคลียร์ไปในทางสันติ และจะต้องทำรายงานประจำปีแจ้งต่อสมาชิกใหญ่และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ตลอดจนทำรายงานให้แก่ทางคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมหรือองค์กรอื่นๆ ขององค์การสหประชาชาติในเรื่องที่อยู่ในขอบเขตอำนาจขององค์กรนั้นๆ -

สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศถือเป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดในการกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา โดยผ่านบทบัญญัติในข้อ 3 ของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ที่ว่าด้วยเรื่องการทำความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยของประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์กับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ โดยความตกลงดังกล่าวนั้นจะมีบทลงโทษต่อรัฐที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดพันธกรณีไว้ด้วย

ทั้งนี้ สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน³³ คือ

- (ก) ที่ประชุมของสมัชชา (General Conference) เป็นการประชุมที่ประกอบไปด้วยภาคีสมาชิกของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ มีขึ้นปีละครั้งในช่วงเดือนกันยายน เพื่อทบทวนงานที่สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้ดำเนินการ, พิจารณาโครงการใหม่ที่จะมีการดำเนินการในอนาคต, และอนุมัติงบประมาณขององค์กร
- (ข) คณะกรรมการระหว่างประเทศ (Board of Governors) เป็นหน่วยงานที่บริหารองค์กร ประกอบด้วยผู้แทนจาก 35 รัฐที่มาจาก การคัดเลือกโดยที่ประชุมของสมัชชาตามสัดส่วนในแต่ละภูมิภาค โดยคณะกรรมการสมัยปัจจุบันประกอบไปด้วย อาเจนตินา, ออสเตรเลีย, ออสเตรีย, เบลารุส, โบลิเวีย, บราซิล, แคนาดา, จีน, โคลัมเบีย, โครเอเชีย, คิวบา, อียิปต์, เอธิโอเปีย, ฟินแลนด์, ฝรั่งเศส, เยอรมัน, กรีซ, อินเดีย, อินโดนีเซีย, ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้, ลิเบีย, ไมร็อกโก, ไนจีเรีย, นอร์เวย์, ปากีสถาน, รัสเซีย, สโลวีเนีย,

---

[Edmund Jan Osmańczyk; Anthony Mango, editor, Encyclopedia of the United Nations and international agreements, 3rd ed. (New York: Routledge, 2003), p 1042.]

³³ Edmund Jan Osmańczyk; Anthony Mango, editor, Encyclopedia of the United Nations and International Agreements, p. 1042.

แอฟริกาใต้, สวีเดน, ซีเรีย, ไทย, สหราชอาณาจักร, สหรัฐอเมริกา³⁴

คณะกรรมการระหว่างประเทศมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุมัติโครงการ; เสนอบประมาณต่อที่ประชุมของสมาชิก; อนุมัติมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัย, โครงการสำคัญ และมาตรฐานความปลอดภัย

(ค) สำนักเลขาธิการ (Secretariat) มีผู้อำนวยการใหญ่ สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ เป็นผู้ควบคุมดูแล ประกอบไปด้วยหน่วยงานย่อย 6 หน่วยงาน ได้แก่ ฝ่ายความร่วมมือทางด้านเทคโนโลยี, ฝ่ายพลังงานนิวเคลียร์, ฝ่ายความปลอดภัยทางนิวเคลียร์, ฝ่ายค้นคว้าวิจัย ฝ่ายระบบพิทักษ์ความปลอดภัย และฝ่ายบริหาร

ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศถูกจำแนกออกเป็น 3 หน้าที่หลักดังนี้

(2.1) กำกับดูแลทั่วไปเกี่ยวกับการควบคุมการใช้พลังงานปรมาณูไปในทางสันติ

หน้าที่ของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศตามหัวข้อดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

---

³⁴ International Atomic Energy Agency, New Members Elected to the IAEA Board of Governors. [Online] Available from: <http://www.iaea.org/NewsCenter/News/2006/board2006-2007.html>

- การเร่งรัดและขยายการแจกจ่ายพลังงานปริมาณในทางสันติ ด้านสุขอนามัย และความมั่นคง
- การก่อตั้งระบบป้องกันการใช้วัตถุพิชชั้น และวัตถุอื่นๆ ที่สามารถนำไปใช้ทางการทหาร
- การป้องกันมิให้มีการนำความช่วยเหลือจากสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศไปใช้ทางการทหาร
- การส่งเสริมให้มีการนำพลังงานปรมาณูไปใช้ทางด้านการเกษตร เภสัช และชลประทาน

(2.2) การควบคุมและลดอาวุธของสหประชาชาติ

สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีให้เป็นไปตามสนธิสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมและลดอาวุธ ซึ่งหมายรวมถึงสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ 1968 ด้วย โดยผ่านทางข้อ 3 ของสนธิสัญญาดังที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น ทั้งนี้สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศจะทำหน้าที่ตรวจตรา และมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบรัฐภาคีในกรณีที่มีการสันนิษฐานว่ารัฐภาคีดังกล่าวลักลอบผลิตอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้ได้แก่การตรวจการนำเข้าแร่ยูเรเนียม หรือสารที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ในการผลิตพลังงานนิวเคลียร์ โดยในการตรวจตรานั้นจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากรัฐภาคีในการแจ้งการนำเข้าวัตถุเหล่านั้นต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามหากทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศไม่ได้รับการแจ้งจากรัฐภาคี แต่กลับตรวจพบถึงสารดังกล่าวเข้าเอง ทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศก็สามารถที่จะขอเข้าไปตรวจตราได้เช่นกัน

(2.3) การประชุมทบทวนสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์

หน้าที่ดังกล่าวเกิดจากข้อ 8 ของสนธิสัญญา ที่ระบุให้มีการประชุมทบทวนสนธิสัญญาทุกๆ 5 ปี เพื่อที่จะบังคับใช้สนธิสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างการประชุมทบทวนสนธิสัญญาครั้งที่ 6 ในปี ค.ศ. 2000 ที่ประชุมสามารถตกลงกันได้ประเด็นหลักเกี่ยวกับการดำเนินการให้บรรลุผลในเรื่องการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์โดยสิ้นเชิง โดยประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ได้ประกาศยืนยันพันธกรณีของตนเกี่ยวกับการลดอาวุธนิวเคลียร์อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก และมีการรับรองเอกสารว่าด้วยขั้นตอนที่เป็นรูปธรรม 13 ข้อ ในการลดและกำจัดอาวุธนิวเคลียร์ที่ครอบคลุมตามข้อ 6 ของสนธิสัญญา (13 Practical Steps on Nonproliferation and Disarmament) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในการประชุมทบทวนสนธิสัญญาในครั้งที่ 7 ปี ค.ศ. 2005 นับว่าประสบกับความล้มเหลว เพราะไม่สามารถบรรลุซึ่งข้อตกลงอันเป็นสาระสำคัญได้ โดยในที่ประชุมได้มีความเห็นแบ่งแยกระหว่างชาติตะวันตกกับชาติตะวันออก และในขณะเดียวกันก็ยังคงมีความเห็นแตกต่างกันระหว่างรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์กับรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ส่งผลให้การพิจารณาประเด็นต่างๆ ในการประชุมไม่สามารถตกลงกันได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องรัฐที่มีได้เป็นภาคี (อินเดีย, ปากีสถาน, และอิสราเอล), ปัญหานิวเคลียร์ในเกาหลีเหนือ, ปัญหาของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ในการปฏิบัติตามสนธิสัญญา (อิหร่าน, อิรัก, และลิเบีย) และปัญหาอาวุธนิวเคลียร์จากกลุ่มที่มีไซรัฐ (Non - State Actors)

2.2 สภาพปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นของประชาคมโลกในปัจจุบัน

ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นภัยคุกคามอย่างหนึ่งที่กระทบต่อความมั่นคงของประชาคมโลกแม้ในปัจจุบันจะได้มีสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์อยู่ก็ตาม ทั้งนี้ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้า-ผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของรัฐภาคีที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งมีสาเหตุมาจากขาดการบังคับใช้สนธิสัญญาและมาตรการตรวจตราอาวุธนิวเคลียร์ที่มีประสิทธิภาพ โดยจะเห็นได้จากการที่บางประเทศแม้ได้ละเมิดพันธกรณีของสนธิสัญญาแต่กลับไม่ได้รับการลงโทษแต่อย่างใด, การปกปิดโครงการนิวเคลียร์ของบางประเทศ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าไปตรวจตราในส่วนนั้นๆ ได้ ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ประเทศเหล่านั้นถูกสันนิษฐานว่ากำลังแอบลักลอบพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ นอกจากนี้ที่กล่าวไปข้างต้น จากการศึกษาข้างพบได้ถึงปัญหาสำคัญอีกประการซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปตรวจสอบกิจกรรมนิวเคลียร์ของรัฐที่มีได้เป็นภาคีสนธิสัญญา เนื่องจากทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบหรือบังคับให้ปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาฯ ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่รัฐเหล่านั้นมิได้เป็นภาคีของสนธิสัญญา

©Carnegie Endowment for International Peace, www.ProliferationNews.org

สถานการณ์การครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ในปี 2005³⁵

³⁵ Nuclear weapon status. [Online] Available from: <http://www.carnegieendowment.org/images/npp/nuke.jpg> [2005, September 30]

ในการควบคุมและลดอาชุนิวเคลียร์นั้นสิ่งสำคัญคือการบังคับให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณี และอนุญาตให้มีเข้าไปตรวจตราอาชุนิวเคลียร์ภายในประเทศได้ อย่างไรก็ตามการจะบังคับให้รัฐนั้นๆ ปฏิบัติตามสนธิสัญญา หรือการเข้าไปตรวจตรานั้นสามารถกระทำได้แต่เฉพาะรัฐที่เป็นภาคีสถิติสัญญา และได้ทำความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศแล้วเท่านั้น ทั้งนี้ในความเป็นจริงยังมีโครงการนิวเคลียร์อยู่มากมายทั่วโลกที่ไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ ซึ่งหากโครงการดังกล่าวนั้นถูกนำไปพัฒนาเป็นอาชุนิวเคลียร์หรือตกอยู่ในความครอบครองของกลุ่มผู้ก่อการร้ายแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก และอาจนำไปสู่การใช้อาชุนิวเคลียร์ในการทำสงครามระหว่างกันได้

ทั้งนี้ การศึกษาถึงปัญหาภัยคุกคามจากอาชุนิวเคลียร์ที่ผ่านมาสามารถแบ่งหัวข้อในการพิจารณาออกได้ดังนี้

2.2.1 ปัญหาของรัฐที่เป็นภาคีสถิติสัญญา

ปัญหาที่เกิดจากรัฐที่เป็นภาคีสถิติสัญญานั้นยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ดังนี้

ประเทศเกาหลีเหนือ (ช่วงที่เป็นภาคี)

ปัญหาการละเมิดพันธกรณีสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาชุนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเกิดขึ้นตั้งแต่การเริ่มเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาฯ แม้เกาหลีเหนือได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาฯ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1985 ก็ตาม แต่ก็ไม่อาจบรรลุความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้ภายในระยะเวลาที่ระบุไว้ตามสนธิสัญญา ทำให้ช่วงระยะเวลาดังกล่าวสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศไม่สามารถเข้าตรวจตรา หรือใช้มาตรการใดๆ ต่อเกาหลีเหนือในกรณีที่เกิดการละเมิดสนธิสัญญาได้ อย่างไรก็ตามภายหลังจากการเข้าเป็นภาคีมาเป็นระยะเวลา 6 ปี ในวันที่ 9 เมษายน ค.ศ.1992 เกาหลี

เหนือก็ยอมรับความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย ยังผลให้เกาหลีเหนือมีพันธกรณีที่จะต้องแจ้งวัตถุนิวเคลียร์ที่ตนครอบครองอยู่ต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ^{36, 37}

การปฏิบัติของเกาหลีเหนือภายใต้การเป็นภาคีสถิติสัญญา นั้น ในช่วงเดือนกันยายน ค.ศ.1992 สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้พบความผิดปกติจากรายงานของเกาหลีเหนือในเรื่องโครงการนิวเคลียร์ ยังผลให้สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศร้องขอให้เกาหลีเหนือชี้แจงถึงเรื่องดังกล่าว โดยเกาหลีเหนือจะต้องทำการชี้แจงถึงกระบวนการเสริมสมรรถณยูเรเนียมที่ดำเนินการอยู่ด้วย ทั้งนี้ในปี ค.ศ.1993 สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้แจ้งต่อทางเกาหลีเหนือทราบถึงการขอเข้าตรวจสอบภายในประเทศ แต่ก็ได้รับการปฏิเสธ พร้อมกันนี้ทางเกาหลีเหนือก็ได้แสดงเจตจำนงว่าจะถอนตัวออกจากการเป็นภาคีสถิติสัญญา อย่างไรก็ตามภายหลังจากการเจรจากับสหรัฐอเมริกา เกาหลีเหนือก็ได้ยับยั้งความคิดดังกล่าวไว้และตกลงที่จะกลับมาปฏิบัติตามกรอบของมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยต่อไป ทั้งนี้ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าวเกาหลีเหนือได้มีการเจรจากับสหรัฐอเมริกาถึงการยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ โดยทางเกาหลีเหนือยอมรับข้อตกลงของสหรัฐที่ให้มีการยุติโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพื่อแลกกับความสัมพันธ์ทางการทูตและเศรษฐกิจ ตลอดจนความช่วยเหลือของสหรัฐทางด้านพลังงาน³⁸

อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ.2002 สหรัฐอเมริกาก็ได้ยกเลิกความตกลงที่ได้ทำกับเกาหลีเหนือเนื่องมาจากการที่สหรัฐอเมริกาอ้างว่าเกาหลีเหนือพยายามลักลอบดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเสริมสมรรถณยูเรเนียมซึ่งถือเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ พร้อมทั้งเรียกร้องให้เกาหลีเหนือปฏิบัติตามมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัย

³⁶ Chronology of U.S. - North Korean Nuclear and Missile Diplomacy (June 2003). [Online] Available from: <http://www.armscontrol.org>

³⁷ Christopher J. Le Mon, "International Law and Nuclear Programs in North Korea and Iran," The American Society of International Law. [Online] Available from: <http://www.asil.org/webinars/20061128.pdf> [December 2006]

³⁸ Raven Winters, "Preventing Repeat Offenders: North Korea's Withdrawal and the Need for Revisions to the Nuclear Non-Proliferation Treaty," *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 38 (November 2005). [Online] Available from: <http://international.westlaw.com> [2006, April 4]

อย่างเคร่งครัด ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้มีมติออกมาระบุว่าเกาหลีเหนือได้ดำเนินโครงการผลิตแร่ยูเรเนียม ส่งผลให้เกาหลีเหนือไม่พอใจเป็นอย่างมากและมีคำสั่งขับผู้ตรวจสอบจากสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศออกจากประเทศของตนไป อันนำมาซึ่งการประกาศถอนตัวจากสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือในวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 2003³⁹

ประเทศอิหร่าน

ปัญหานิวเคลียร์อิหร่านที่เกิดขึ้นในปัจจุบันถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนเมื่อประมาณปี ค.ศ.2002 จากการตรวจพบแหล่งผลิตยูเรเนียมขนาดใหญ่ทางตอนใต้ของประเทศ ทำให้มีการสันนิษฐานว่าอิหร่านกำลังลักลอบผลิตอาวุธนิวเคลียร์ แต่กรณีที่เกิดขึ้นดังกล่าวทางอิหร่านอ้างว่าแร่ยูเรเนียมที่พบนั้นมีไว้เพื่อนำไปใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าอันเป็นสิทธิที่ประเทศอิหร่านสามารถกระทำได้ทั้งนี้เป็นไปตามข้อ 4 ของสนธิสัญญาที่อนุญาตให้มีการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติ^{40,41,42}

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาถึงพฤติกรรมของอิหร่านที่ผ่านมามีถือว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสนธิสัญญาฯ และความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการรายงานการนำเข้าวัตถุนำมาใช้ผลิตพลังงานนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นฝ่ายอิหร่านเองที่มีได้ทำการแจ้งการนำเข้าวัตถุดังกล่าวต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศทราบ

³⁹ Chronology of U.S. - North Korean Nuclear and Missile Diplomacy (June 2003).

⁴⁰ James Phillips, and Baker Spring, "Iran's Latest Nuclear Charade," The Heritage Foundation (24 November, 2004). [Online] Available from: <http://www.heritage.org/research/middleeast/em951.cfm>

⁴¹ Al J Venter, "Iran's Multi-Stemmed Centrifuge Programs: an Overview" in *Iran's Nuclear Option*, (Havertown, PA: Casemate, 2005), pp. 131-132.

⁴² Louis Charbonneau, "Iran's Nuclear Ambitions Continue to Confound," *Bangkok Post* (23 July, 2004): 12.

เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การเข้าตรวจสอบภายในประเทศ และการเรียกร้องให้ทางอิหร่านปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา และความตกลงพหุภาคีความปลอดภัย ภายใต้กรอบความตกลงปารีสที่ทางอิหร่านทำไว้กับเยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร แต่ก็ประสบกับความล้มเหลว ส่งผลให้ทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ มีมติส่งเรื่องนิวเคลียร์อิหร่านให้ทางคณะมนตรีความมั่นคงพิจารณาดำเนินการกับอิหร่านต่อไป

ข้อเท็จจริงของสองประเทศที่กล่าวไปข้างต้นนั้น ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของประเทศที่เป็นภาคีสถิตินิวเคลียร์แต่กลับไม่ยอมปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา ที่ตนได้ให้สัตยาบันไว้ โดยจากการศึกษาสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มประเทศดังกล่าวได้ดังนี้

2.2.1.1 การบังคับใช้มาตรการภายใต้สนธิสัญญา และบทลงโทษ

ปัญหาการบังคับให้ปฏิบัติตามมาตรการภายใต้สนธิสัญญานั้นนับเป็นปัญหาใหญ่ในกลุ่มของประเทศที่เป็นภาคีสถิตินิวเคลียร์ นั้นเป็นเพราะการขาดมาตรการหรือบทลงโทษที่มีประสิทธิภาพมาใช้บังคับ ไม่ว่าจะในกรณีการห้ามรับโอนอาวุธนิวเคลียร์หรือวัตถุระเบิดนิวเคลียร์อื่นใดอันปรากฏตามข้อ 2 ของสนธิสัญญา, การทำความตกลงพหุภาคีความปลอดภัยกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ และการปฏิบัติตามมาตรการพหุภาคีความปลอดภัยซึ่งเป็นเรื่องที่ปรากฏอยู่ในข้อ 3 ของสนธิสัญญา ทั้งนี้จะเห็นได้จากกรณีของทั้ง 2 ประเทศเกี่ยวกับการไม่แจ้งรายการนำเข้าวัตถุที่เกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ผลิตพลังงานนิวเคลียร์, การพยายามปกปิดข้อมูลที่แท้จริง, และการห้ามเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศเข้าไปตรวจสอบ ซึ่งกรณีของเกาหลีเหนือนั้นจะเห็นได้ว่า เกาหลีเหนือจะทำ ความตกลงพหุภาคีความปลอดภัยกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศก็เลยกำหนดตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้ การรายงานข้อมูลอันเป็นเท็จต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศของเกาหลีเหนือ การที่เกาหลีเหนือประกาศถอนตัวจากสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ไม่มีมาตรการหรือบทลงโทษใดมาบังคับหรือลงโทษต่อการกระทำของเกาหลีเหนือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปัญหานิวเคลียร์เกาหลีเหนือกลายเป็นวิกฤตการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนในกรณีของอิหร่านที่ได้มีการนำมาเป็นกรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็เช่นกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นกรณีที่อิหร่านไม่แจ้งการนำเข้าวัตถุที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพลังงานนิวเคลียร์ตามข้อกำหนดของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ, การไม่ยอมให้คณะผู้ตรวจสอบจากสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศเข้าไปตรวจสอบ หรือการละเมิดความตกลงปารีสที่ทางอิหร่านทำไว้กับ EU-3 ซึ่งเป็นความตกลงที่ว่าด้วยเรื่องการให้ทางอิหร่านยุติการดำเนินโครงการนิวเคลียร์ไว้ชั่วคราว จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดอาจมีสาเหตุมาจากการขาดมาตรการและบทลงโทษที่มีประสิทธิภาพมาใช้บังคับ

2.2.1.2 การตรวจตราอาวุธนิวเคลียร์

ในการตรวจตราอาวุธนิวเคลียร์นั้นปัญหาที่มักประสบกันอยู่ในปัจจุบันได้แก่ สิทธิในการเข้าไปตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากบางครั้งแม้ทางสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศได้ตรวจพบถึงความผิดปกติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปตรวจสอบว่าโครงการนิวเคลียร์ภายในรัฐนั้นตรงตามที่แจ้งไว้หรือไม่ แต่จากข้อเท็จจริงที่ได้ศึกษาพบว่าในทางปฏิบัตินั้นการเข้าไปตรวจสอบของเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศมักจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เห็นได้จากกรณีของเกาหลีเหนือที่มีการขับผู้ตรวจสอบออกจากประเทศ หรือกรณีของอิหร่านที่ผู้ตรวจสอบไม่สามารถเข้าไปตรวจตราในบางพื้นที่ได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีได้แจ้งไว้ว่ามีการดำเนินกิจกรรมนิวเคลียร์ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบ ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวจะหมดไปหากประเทศอิหร่านได้ให้สัตยาบันพิธีสารเพิ่มเติม ความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของประเภทวัตถุที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพลังงานนิวเคลียร์อันเป็นเรื่องของรัฐภาคีที่จำเป็นต้องแจ้งต่อสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากมาตรการที่มีอยู่นั้นขาดความชัดเจน และบางครั้งก็ไม่ครอบคลุมวัตถุบางชนิด ส่งผลให้รัฐภาคีบางรัฐสามารถนำวัตถุเหล่านั้นเข้ามาภายในรัฐโดยไม่จำเป็นต้องแจ้ง ซึ่งอาจเป็นหนทางที่นำไปสู่การลักลอบผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้ เป็นต้น

2.2.1.3 การใช้พลังงานนิวเคลียร์ไปในทางสันติ

จากบทบัญญัติของสนธิสัญญาในข้อ 4 ที่อนุญาตให้รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์สามารถนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติได้ อาจเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้บาง

ประเทศให้นำไปอ้างเพื่อนำเข้าวัตถุนิวเคลียร์ชนิดดังกล่าว แต่เหตุผลแท้จริงอาจกลับลักลอบนำเข้าไปเพื่อไปใช้ผลิตเป็นอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งนี้จากการศึกษาในประเด็นปัญหาดังกล่าวเห็นควรว่าในการอนุญาตให้มีการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันตินั้นจำเป็นต้องมีการบัญญัติมาตรการที่ชัดเจนลงไปว่ากิจกรรมใดบ้างที่เป็นการใช้พลังงานนิวเคลียร์ไปในทางสันติอันถือเป็นกิจกรรมที่รัฐภาคีสามารถดำเนินการได้ภายใต้สนธิสัญญา

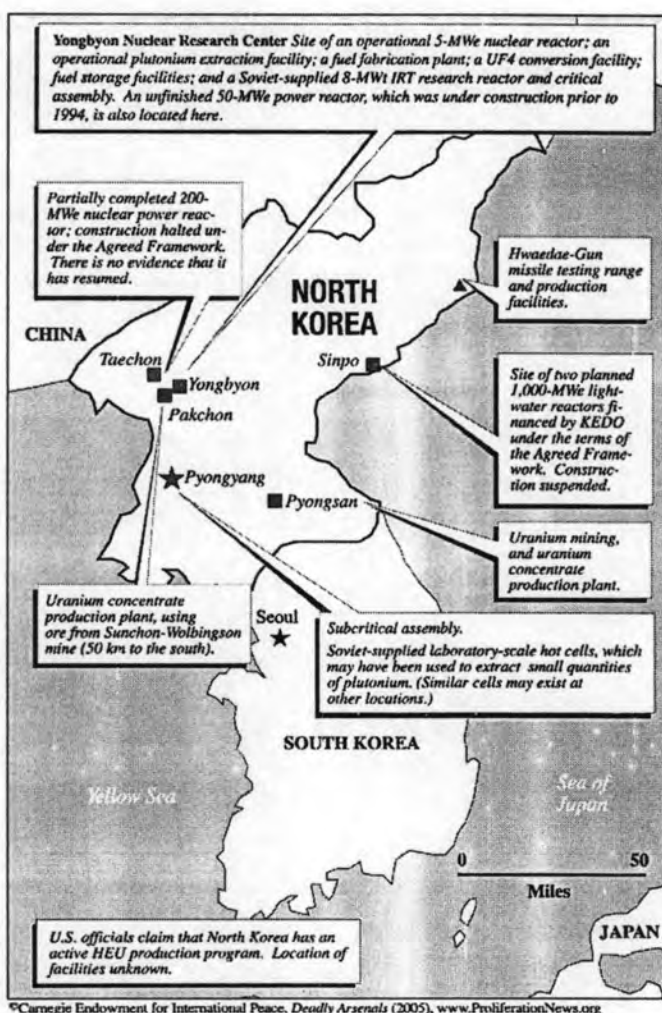
2.2.1.4 การนำหลักสุจริตมาใช้ในการเจรจาเพื่อนำไปสู่การควบคุมและลดอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้สนธิสัญญา

จากตัวอย่างของอิหร่านจะเห็นได้ว่ามิได้มีการทำความตกลงอื่นๆ โดยอาศัยหลักสุจริตภายใต้ข้อ 6 ของสนธิสัญญาไปใช้ในการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและลดอาวุธนิวเคลียร์แต่อย่างใด ยกตัวอย่างในกรณีของอิหร่านที่แม้ยังไม่ได้ให้สัตยาบันพิธีสารเพิ่มเติมความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัย แต่ก็ไม่ควรกระทำการใดๆ ที่ไปขัดต่อวัตถุประสงค์ของความตกลงฯ ดังเช่นการกระทำที่อิหร่านได้ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ตลอดจนยังรวมไปถึงกรณีที่อิหร่านไม่ยอมปฏิบัติตามความตกลงปารีสที่ได้ทำไว้กับทาง EU-3

2.2.2 ปัญหาของรัฐที่ไม่เป็นภาคีสถิตสนธิสัญญา

ภัยคุกคามจากการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งนั่นก็คือปัญหาจากรัฐที่ไม่เป็นภาคีสถิตสนธิสัญญาฯ การที่ประเทศในกลุ่มนี้ไม่เข้าเป็นภาคีน่าจะมีสาเหตุมาจากการที่ไม่ต้องการสูญเสียศักยภาพในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของตนไป อันเป็นผลมาจากมาตรการภายใต้สนธิสัญญาในข้อ 9 วรรค 3 ที่ระบุถึงคุณสมบัติของรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์นั้นจะต้องเป็นรัฐที่ผลิตและใช้วัตถุระเบิดนิวเคลียร์ หรือมีการครอบครองวัตถุนิวเคลียร์อื่นๆ ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1967 ดังนั้นการที่รัฐในกลุ่มดังกล่าวไม่ยอมเป็นภาคีก็เกิดจากความวิตกที่จะต้องถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศเหล่านั้นเสียสิทธิและต้องยุติโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์ลง ทั้งนี้ประเทศที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มดังกล่าวได้แก่

ประเทศเกาหลีเหนือ (ภายหลังการถอนตัว)

โครงการนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ⁴³

ภายหลังการถอนตัวของเกาหลีเหนือทำให้การบังคับมาตรการต่างๆ ภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ไม่สามารถกระทำได้ แม้ในปัจจุบันจะได้มีความพยายามในการเจรจา 6 ฝ่าย ซึ่งประกอบไปด้วยสหรัฐอเมริกา เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และรัสเซีย แต่ก็ประสบความล้มเหลวเพราะไม่มีมาตรการใดๆ ภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศมารองรับและบังคับให้เกาหลีเหนือยุติการกระทำได้ นอกจากนี้ในการเจรจาจำเป็นที่จะต้องมีการ

⁴³ North Korea. [Online] Available from: http://www.carnegieendowment.org/images/npp/North_Korea.jpg [2005, September 30]

ประนีประนอมระหว่างกัน แต่จากข้อเท็จจริงกลับปรากฏความขัดแย้งระหว่างฝ่ายเจรจา โดยเฉพาะในกรณีของสหรัฐอเมริกาที่ไม่มีท่าทีจะยอมให้แก่เกาหลีเหนือ และในที่สุดได้นำไปสู่การที่เกาหลีเหนือทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ได้ดิน เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 2006 ส่งผลให้ทางคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติต้องออกข้อมติประนามการกระทำดังกล่าวว่าเป็นการกระทำที่ถือเป็นการคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศพร้อมทั้งลงโทษเกาหลีเหนือตามข้อ 41 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ทั้งนี้ปรากฏตามข้อมติที่ 1718 โดยภายใต้ข้อมติดังกล่าวได้มีการระบุให้เกาหลีเหนือยุติโครงการที่เกี่ยวข้องกับนิวเคลียร์และโครงการขีปนาวุธทั้งหมดทันที และลงโทษเกาหลีเหนือทางเศรษฐกิจ พร้อมกับเรียกร้องให้รัฐสมาชิกองค์การสหประชาชาติทั้งหมดร่วมกันบังคับใช้มาตรการดังกล่าวกับเกาหลีเหนือจนกว่าเกาหลีเหนือจะยอมปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหมดที่ปรากฏตามข้อมติ⁴⁴

ประเทศอินเดีย

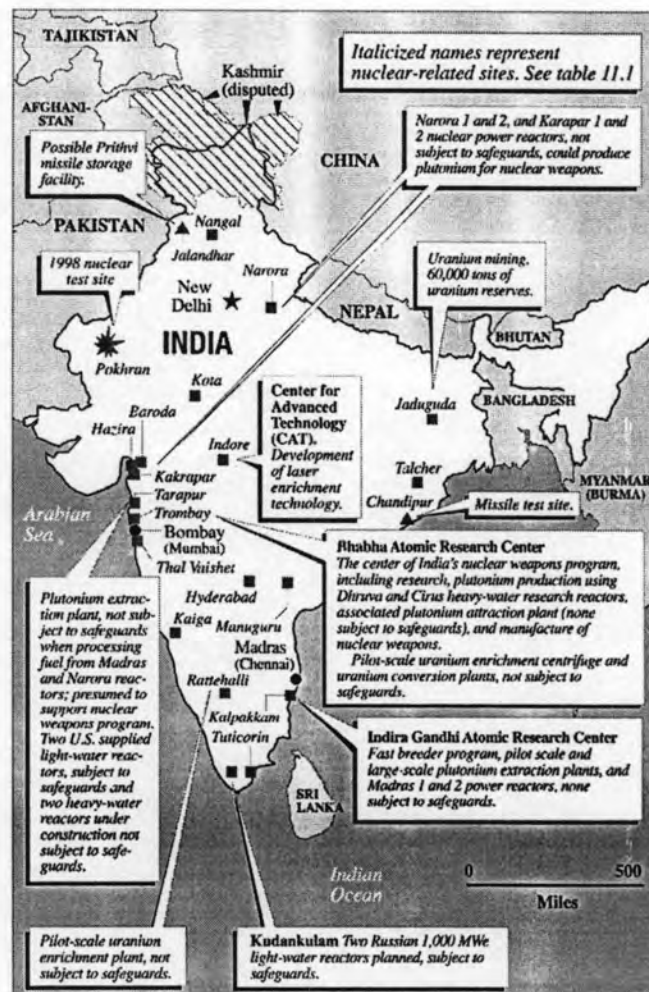
ในปี ค.ศ. 1998 อินเดียได้มีการทดลองอาวุธนิวเคลียร์พร้อมกับประกาศสถานะของประเทศตนว่าเป็นมหาอำนาจทางนิวเคลียร์ อย่างไรก็ตามการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ครั้งนั้นของอินเดียมิได้เป็นการทดลองครั้งแรก หากแต่เคยดำเนินการมาก่อนแล้วในช่วงปี ค.ศ. 1974 ซึ่งยังไม่เพียงพอที่ทำให้อินเดียกลายเป็นประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้การเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์เนื่องจากมิได้ดำเนินการก่อนปี ค.ศ. 1967 ดังนั้นในปัจจุบันอินเดียจึงยังคงยืนยันเจตนารมณ์ของตนอย่างชัดเจนว่าไม่ประสงค์เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาฯ แม้ภายหลังการทดลองนิวเคลียร์ของอินเดียในปี ค.ศ. 1998 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้เรียกร้องให้อินเดียเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในฐานะรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ และเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์ก็ตาม แต่เรื่องดังกล่าวกลับถูกคัดค้านจากสหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น⁴⁵

ต่อมาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1999 อินเดียได้มีการลงนามใน The Lahore Declaration ซึ่งถือเป็นแผนสันติภาพอันมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท

⁴⁴ Christopher J. Le Mon, "International Law and Nuclear Programs in North Korea and Iran."

⁴⁵ The Nuclear Threat Initiative, "Current Challenges" in NPT Tutorial. [Online] Available from: http://www.nti.org/h_learnmore/npttutorial [2005, June 4]

ระหว่างอินเดียกับปากีสถาน โดยภายใต้ปฏิญญาดังกล่าวได้มีกล่าวถึงในส่วนของอาวุธนิวเคลียร์ ด้วยว่า ทั้งสองประเทศจะร่วมกันดำเนินมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงจากการใช้อาวุธนิวเคลียร์และ จะได้มีการพิจารณาร่วมกันถึงแนวความคิดและหลักการเกี่ยวกับมาตรการที่จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธตามแบบ อย่างไรก็ตามภายหลังจาก ลงนามในปฏิญญา อินเดียก็ยังไม่มีการเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ แต่อย่างใด⁴⁶

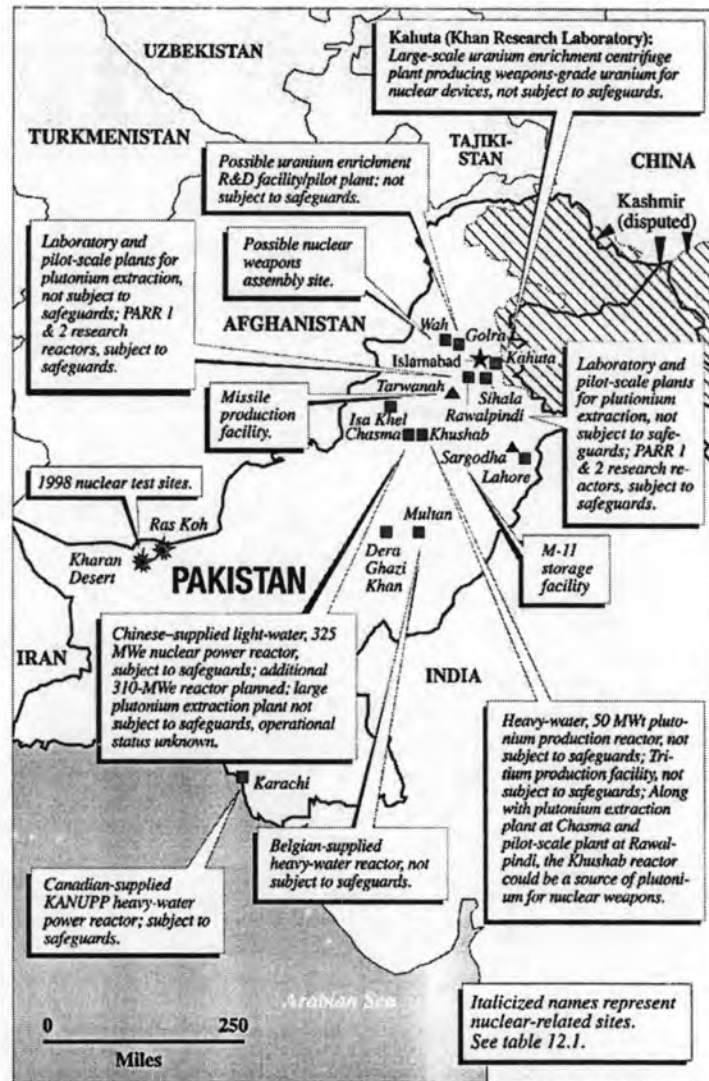

โครงการนิวเคลียร์ของประเทศอินเดีย⁴⁷

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ India. [Online] Available from: <http://www.carnegieendowment.org/images/npp/India.jpg>

ประเทศปากีสถาน

โครงการนิวเคลียร์ของประเทศปากีสถาน⁴⁸

ในกรณีของปากีสถานก็เช่นเดียวกับกรณีของอินเดีย ในปี ค.ศ. 1998 ปากีสถานก็ได้ทำการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ และแจ้งให้ประชาคมโลกทราบว่าประเทศตนมีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในครอบครอง พร้อมกับประกาศสถานะประเทศตนว่าเป็นประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์

⁴⁸ Pakistan, [Online] Available from: <http://www.carnegieendowment.org/images/npp/Pakistan.jpg>. [30/09/05]

เช่นเดียวกับอินเดีย แม้ปากีสถานจะไม่เคยทำการทดลองอาวุธนิวเคลียร์มาก่อนเหมือนในกรณีของอินเดีย แต่โครงการนิวเคลียร์ภายในปากีสถานได้เริ่มขึ้นมาตั้งแต่ในปี ค.ศ.1972 โดยได้รับความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีด้านนิวเคลียร์มาจากชาติตะวันตก และด้วยเหตุผลเดียวกับอินเดียที่ทำให้ประเทศปากีสถานไม่ยอมเข้าเป็นภาคีสถิตินิวเคลียร์ห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ แม้คณะกรรมการความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะเรียกร้องให้ปากีสถานเข้าเป็นภาคีสถิตินิวเคลียร์ห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์และสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในคราวเดียวกับอินเดียแต่ก็ถูกคัดค้าน ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากการที่ปากีสถานถือเป็นพันธมิตรสำคัญของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายร่วมกัน⁴⁹

อย่างไรก็ตามปากีสถานก็ได้มีการลงนามใน The Lahore Declaration เช่นเดียวกับอินเดีย แต่ขณะเดียวกันก็ประกาศจุดยืนอย่างชัดเจนว่าจะไม่เข้าเป็นภาคีสถิตินิวเคลียร์ห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์จนกว่าทางอินเดียจะเข้าเป็นภาคีสถิตินิวเคลียร์ก่อน

ทั้งนี้ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในปากีสถานก็คือการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ไปสู่ประเทศอื่นๆ โดยนักวิทยาศาสตร์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านอาวุธนิวเคลียร์ในระดับต้นๆ ของโลกอย่าง "Abdul Quadeer Khan" ที่ให้ความช่วยเหลือทางเทคโนโลยีด้านอาวุธนิวเคลียร์กับอิหร่าน ลิเบีย และเกาหลีเหนือ ทั้งๆ ที่ภายในประเทศปากีสถานเองก็ได้มีการออกกฎข้อบังคับมาควบคุมการส่งออกวัตถุนิวเคลียร์และเทคโนโลยีด้านนิวเคลียร์ อีกทั้งยังมีบทลงโทษที่รุนแรงหากมีการฝ่าฝืนข้อบังคับดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ด้วยรัฐเพียงรัฐเดียวไม่สามารถกระทำได้ และจะต้องอาศัยมาตรการจากสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์มาช่วยสกัดกั้นอีกทาง⁵⁰

ประเทศอิสราเอล

ประเทศอิสราเอลแม้จะมีได้ประกาศตนอย่างชัดเจนว่าเป็นรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ แต่ก็ถูกสันนิษฐานว่ามีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครอง ความจำเป็นของประเทศอิสราเอลในการมีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครองนั้นก็เพื่อป้องกันตนเองจากการถูกรุกรานโดย

⁴⁹ The Nuclear Threat Initiative, "Current Challenges" in NPT Tutorial.

⁵⁰ Ibid.

ประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้อิสราเอลยังนับเป็นประเทศเดียวในตะวันออกกลางที่ไม่ได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าตรวจสอบการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ภายในประเทศได้ นอกจากนี้ยังเป็นประเทศที่คัดค้านมิให้จัดตั้งเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในตะวันออกกลางด้วย⁵¹ ซึ่งผลจากการตัดสินใจดังกล่าวของอิสราเอลนับว่าส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในตะวันออกกลางเป็นอย่างมาก และไม่ต่างจากที่อิหร่านดำเนินอยู่เท่าไรนัก จะต่างกันก็ตรงที่อิหร่านนั้นเป็นภาคีสถิติสัญญาฯ จึงทำให้เกิดการต่อต้านอย่างมากจากประชาคมโลก

©Carnegie Endowment for International Peace, *Deadly Arsenals* (2005), www.ProliferationNews.org

โครงการนิวเคลียร์ของอิสราเอล⁵²

⁵¹ Ibid.

⁵² Israel. [Online] Available from: <http://www.carnegieendowment.org/images/npp/israel.jpg>

จากการศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นของประเทศที่ไม่เป็นภาคีสถิติสัญญาไปแล้วในข้างต้น พบประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มประเทศดังกล่าวคือ

2.2.2.1 มาตรการที่จะนำมาบังคับใช้

เนื่องจากกลุ่มประเทศดังกล่าวไม่มีพันธกรณีที่ผูกพันกับสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ ส่งผลให้ไม่สามารถบังคับใช้มาตรการภายใต้สนธิสัญญาหรือความตกลงพิทักษ์ความปลอดภัยได้ ยกตัวอย่างของประเทศเกาหลีเหนือภายหลังการถอนตัวจากสนธิสัญญา ซึ่งสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศไม่อาจดำเนินการใดๆ กับเกาหลีเหนือได้เลย จนกระทั่งเกาหลีเหนือได้มีการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ใต้ดิน จึงทำให้ทางคณะมนตรีความมั่นคงมีอำนาจในการออกข้อมติลงโทษได้ภายใต้ข้อ 41 ของกฎบัตรสหประชาชาติ เนื่องจากการกระทำดังกล่าวของเกาหลีเหนือถือเป็นการคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ จะสังเกตได้ว่าก่อนที่ปัญหานิวเคลียร์เกาหลีเหนือจะขึ้นสู่การพิจารณาของคณะมนตรีความมั่นคง ประชาคมโลกไม่อาจนำมาตราการภายใต้สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์มาใช้บังคับได้เลย ส่งผลให้ต้องมีการพิจารณามาตรการอื่นๆ มาแก้ไขปัญหาแทน เช่น การเจรจาระหว่างประเทศ ซึ่งจะพบว่าไม่ค่อยได้ผลเท่าไรนักเนื่องจากขาดมาตรการที่จะมาบังคับใช้กับเกาหลีเหนือได้นั่นเอง เพราะการเจรจาสามารถกระทำได้เพียงแค่เป็นการจูงใจให้เกาหลีเหนือกลับเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาซึ่งถือเป็นการดึงให้เกาหลีเหนือกลับเข้ามาอยู่ในกรอบของกฎกติกาของกฎหมายระหว่างประเทศนั่นเอง

โดยสรุป จากที่ศึกษามาทั้งหมดในบทที่ 2 จะเห็นได้ถึงความเป็นมาของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ที่มีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ พัฒนาไปสู่หลักเกณฑ์ในการควบคุมและลดอาวุธบนพื้นฐานของการห้ามใช้อาวุธที่ไม่สามารถแบ่งแยกเป้าหมายระหว่างพลรบและพลเรือน และการห้ามใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บเกินกว่าเหตุหรือทรมานทรมานแสนสาหัสโดยไม่จำเป็นซึ่งถือเป็นหลักสำคัญภายใต้อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 และพิธีสาร ค.ศ. 1977 และพัฒนาต่อมาสู่หลักเกณฑ์ในการควบคุมและลดอาวุธที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ ค.ศ. 1968 โดยสนธิสัญญาดังกล่าวมีขึ้นเนื่องจากปัญหาการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในช่วงภายหลัง

สงครามโลกครั้งที่สองทวีความรุนแรงขึ้นมากเพราะหลายประเทศต่างล้วนพยายามพัฒนาและแสวงหาอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครองเพื่อสร้างหลักประกันในความเป็นมหาอำนาจและความมั่นคงให้กับประเทศของตน สนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์จึงถือเป็นตราสารสำคัญที่นำมาช่วยในการลดการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ตามมาอีกมาก ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปถึงข้อดีของสนธิสัญญาได้ดังนี้

- (1) สามารถลดการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ เนื่องจากภายใต้สนธิสัญญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ห้ามรัฐที่มีอาวุธนิวเคลียร์ถ่ายทอดเทคโนโลยี และห้ามให้ความช่วยเหลือรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ในการผลิตและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ห้ามรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ แสวงหา หรือขอความช่วยเหลือในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์เช่นกัน ภายใต้มาตรการดังกล่าวนี้ส่งผลให้อาวุธนิวเคลียร์หรือเทคโนโลยีด้านนิวเคลียร์ไม่ตกไปอยู่กับรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์
- (2) ช่วยส่งเสริมให้มีการนำพลังงานนิวเคลียร์ไปใช้ในทางสันติ โดยมีมาตรการพิทักษ์ความปลอดภัยเป็นหลักประกันว่ารัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์จะไม่นำสิทธิการใช้พลังงานนิวเคลียร์ในทางสันติของตนไปพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ การมีมาตรการในลักษณะเช่นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้รัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์สามารถใช้พลังงานนิวเคลียร์ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ หรือรับความช่วยเหลือทางนิวเคลียร์ในด้านอื่นๆ ได้ ยกเว้นกรณีของการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ และในขณะเดียวกันก็มีกลไกในการตรวจสอบการใช้พลังงานนิวเคลียร์ควบคู่กันไปด้วย
- (3) ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการลดอาวุธนิวเคลียร์ และความพยายามในการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์อย่างถาวรในอนาคต ทั้งนี้เห็นได้จากมาตรการภายใต้สนธิสัญญาที่ไม่ไปจำกัดสิทธิในการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคขึ้นเพื่อสกัดกั้นการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ หรือในกรณีของการกำหนดให้ประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์พยายามเจรจาพร้อมกันเพื่อนำไปสู่การลดอาวุธนิวเคลียร์ที่มีอยู่ในครอบครองลง

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาถึงสภาพปัญหาอาวูรนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังพบได้ถึงปัญหาการแพร่ขยายอาวูรนิวเคลียร์อยู่ โดยเป็นกรณีที่เกิดขึ้นทั้งจากรัฐที่เป็นภาคีสถิติสัญญาอยู่แล้ว และกรณีของรัฐที่ไม่เป็นภาคีสถิติสัญญา ซึ่งถือเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงจุดอ่อนของสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวูรนิวเคลียร์ได้ดังนี้

- (1) การขาดมาตรการหรือบทลงโทษที่มีประสิทธิภาพมาใช้บังคับ อันเป็นผลมาจากการที่สนธิสัญญาฯ มิได้มีการบัญญัติมาตรการหรือบทลงโทษไว้ในตัวของสนธิสัญญาเอง ส่งผลให้ต้องมีการนำมาตรการอื่นๆ โดยเฉพาะจากสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศมาใช้บังคับ
- (2) ระบบตรวจตราอาวูรนิวเคลียร์ ทั้งนี้ภายใต้สนธิสัญญาไม่มีระบบดังกล่าว จึงจำเป็นต้องนำกลไกการตรวจสอบของสำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศมาใช้ และแม้จะได้มีการนำเอาระบบพิทักษ์ความปลอดภัยมาใช้แต่ก็ยังมีขอบเขตที่จำกัดอยู่
- (3) การขาดความชัดเจนเกี่ยวกับกิจกรรมนิวเคลียร์ที่ใช้ในทางสันติ ส่งผลให้อาจถูกนำไปใช้ในการพัฒนาอาวูรนิวเคลียร์ได้
- (4) การที่สนธิสัญญาฯ ขาดความเป็นสากล ส่งผลให้ไม่สามารถบังคับใช้มาตรการภายใต้สนธิสัญญากับประเทศอื่นๆ ที่มีได้เป็นภาคีได้

จากจุดอ่อนของสนธิสัญญาฯ ตามที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้การแพร่ขยายอาวูรนิวเคลียร์ยังคงเป็นปัญหาใหญ่มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในกรณีของปัญหานิวเคลียร์อิหร่านที่ถูกนำมาเป็นกรณีศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ดังนั้นในบทต่อไปจะได้นำเสนอถึงการดำเนินโครงการนิวเคลียร์ และการปฏิบัติของอิหร่านภายใต้การเป็นภาคีสถิติสัญญาฯ ตลอดจนประเมินถึงประสิทธิภาพของสนธิสัญญาฯ อย่างละเอียด เพื่อพิจารณาหามาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาแก้ไขปัญหานิวเคลียร์อิหร่านต่อไป